

HID

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

MEGJELENIK TIZSZER ÉVENTE

TARTALOM:

Szakács Gábor: A vojvodinai földmunkásmozgalom története	417
Laták István: Mig torkom megszakad (vers) — — — —	422
Pálics Miklós: A munkanélküliség Vojvodínában — — —	423
Dognár Károly: Kína kizsákmányolása — — — — —	426
Somorja Sándor: Néhány szempont — — — — —	428
Zári Ágnes: Kültelki történet (elbeszélés) — — — — —	431
Kiss Flórián: Gyakorlati parasztvédelem — — — — —	434
Szabó Imre: Hare az életterekért — — — — —	436
Pavlek-Miškina: A lovász dala (vers) — — — — —	439
Iványi János: A Szovjetunió külpolitikája — — — — —	439
Szántó Árpád: Világ szemle — — — — —	442

K Ö N Y V S Z E M L E:

Michail Solochov: Új barázdát szánt az eke (Antunovics Dezső)	446
Urbán Milo: Az élő ostor (Ril) — — — — —	447

A vojvodinai földmunkás mozgalom története

III. közlemény

A világháború forgatagából új tapasztalatokkal és eszmékkel meggazdagodva tért vissza szülőföldjére a földmunkásság. Az európai összeomlásból egy új társadalom gondolatának csiráját hozta magával. Ezt a gondolatot akarta elültetni és kiterelvényesíteni szűkebb hazájában. A forradalom vihara felrázta a világ dolgozó népét és az orosz földosztás mintájára csakhamar mindenütt követelni kezdték, hogy a föld azé legyen, aki megmunkálja. Ennek a mozgalomnak hatalmas hullámverése elől az uralkodó osztályok és a kormányok kénytelenek voltak meghátrálni. Több országban gyors ütemben fogtak a földosztásokhoz, hogy elejét vegyék a föld népe komolyabb formájában megnyilvánuló mozgalmának. Az agrárreformokkal sikerült elhallgattatni a forradalmi követeléseket és ezt a szélsőséget használták fel az uralmon lévők pozíciójuk megerősítésére. Az engedelményeket lassanlassan korlátozták és csakhamar mindent visszavonva napirendre tértek az egész ügy fölött.

Az agrárreform indoklása jellemző az akkori viszonyokra. A Narodna Enciklopédia írja: „Az agrárreform az új állam nacionalizálása mellett gátat akar vetni a földmunkásság bolsevista hatásokat feltüntető mozgalmának.” (St. Stanojević). A zombolyai Csekonics gróf kb. a következő szavak kíséretében osztotta fel földjét: „Itt vagyok. Eljöttem megmutatni, hogy nem vagyok az az ember, akinek hittetek. Nem vagyok munkásnyúzó, mint a többi, hanem barátotok, testvéretek, adok nektek földet. A saját földemből, a saját testemből hasítok ki nektek. Ha sokat nem is adhatok, mert nekem is csak annyi van, hogy szűkösen megélhettek, mégis adok abból a pár ezer holdból, amelyet öccimmel együtt keserves munka árán szereztünk meg. Mondom, sokat nem adhatok. Ti sem kívánhatjátok minden vagyonomat.”

Ezek a szavak eléggé megvilágítják az akkori viszonyokat. A tömeghangulattól megszeppent gróf Csekonics tényleg osztott földet Nova Crnja község határában. 180 földmunkás kapott fejenként 400 négyszöglet. Ezt az ajándékot, mivel szerződést nem kötöttek, a nova crnjaiak hét év múlva busásan megfizették. A gróf úr hét év múlva bepörölte őket és az akkori magas földárak szerint kíméletlenül behajtotta rajtuk utólagosan támasztott követeléseit.

Vojvodina az új államkeretben különleges helyet töltött be. Mint agrárvidéknek elsőrendű jelentősége van az országban és a többi országrészek ezen a téren messze elmaradnak mögötte. Így földmunkásmozgalomról főképen Vojvodinában lehet szó.

Az új állam megalakulása különböző munkásmozgalmi áramlatokat hozott össze. A háború előtt Szerbiában fejlett gyárparól nem lehetett beszélni. Kimondott jellegzetes ipari mozgalom nem volt. Szlovéniában a németországi revizionista eszmék hatása

alatt veszítette el harciaságát. A horvátországi mozgalom a monarchia idejében hasonlított az oroszországihoz, mivel itt is hosszú időn keresztül csak illegálisan működhetett. Boszniában, a félgymarmati elnyomás miatt a legharciasabb volt. E különböző áramlatokból összetevődő munkásmozgalomhoz csatlakozott Vojvodina munkássága is. A többi tartományok mozgalmi minden tapasztalat híjával voltak a földmunkások szervezését és irányítását illetően; így Vojvodinai földmunkássága teljesen önmagára volt utalva. A szervezés nem a munkásmozgalom új központjából, Beográdból, hanem az ipari munkásságra támaszkodva, Suboticáról indult ki.

Háború után a még létező földmunkás szervezetek egymástól függetlenül, szerves egység nélkül működnek 1920-ig. Ekkor csatlakoznak az újonnan megalakult jugoszlávai földmunkásszövetséghez. De a szövetség rövid életű. Az uralkodó osztály 1921-ben elindított rohama az alig megalakult szövetséget megszünteti.

az agitáció teljesen lehetetlen volt. Júliusban megszületik az államvédelmi törvény, melynek értelmében a szervezeteket feloszlatják,

A falvakban felbomlanak a földmunkáscsoportok. A novízsádi munkáskamara jelentése szerint 1923-ban már nem volt szervezett földmunkás (A munkásmozgalmi gócpontokban, m. pl. Suboticán azért még kisebb csoportokban léteztek.)

Az agrár-termelés rövidéletű lendületének visszahanyatlása is súlyosbította a földmunkásság helyzetét. A háború utáni konjunktúra idején a jugoszláv agrártermelésben is emelkedés mutatkozott mindaddig, amíg a belföldi piac meg nem telt. 1924 után a piac szűknek bizonyult, de a kezdetleges termelőeszközökkel rendelkező vojvodinai búzatermelés nemzetközi téren már nem veheti fel a versenyt az USA vagy Kanada termelésével és így az 1924-ig tartó lendület megtorpan. Ettől az időponttól kezdődik az agrártermelés válsága. (Ugyanekkor a világ agrártermelésében már válság van.) Ez a krízis kisebb-nagyobb, de alapjában véve nem nagy jelentőségű fellendüléseken keresztül napjainkig tart. Kimondott agrárjellege miatt természetesen Vojvodina szenved leg többet a válságtól.

Az agrárválságot fokozta még a belföldi piac szállítóeszközeinek magas tarifája. Így pl. 1925-ben 100 kg búza ára Apatinban 200.— dinár, Debárban 580.— dinár, kukorica Apatin 50.— Makarszában 375 — dinár, árpa Apatin 100.—, Cetinje 500.— din., bab Apatin 100.—, Kriva Palanka 750.— dinár, burgonya Senta 45.—, Ulciny 375.— dinár, kukoricaliszt Senta 150.— dinár, Ma-

„Marx a 19 század egyik legzseniálisabb gondolkodója. Hatása felmérhetetlen. A szociális reformok Marx eszméinek az eredményei. A szellemi áramlatokra a kormányok politikájára, mindenre hatást gyakorolt a marxizmus. Még az egyházakban, a művészetekben és a filozófiában is érezhető a hatása. A szociálista gondolat felmerül mindenütt és megveti a sarkát. Marxé az érdem, hogy tanaival mindezt a vajudást és fejlődést előkészítette“. Masaryk.

karszka 450.— dinár, zsír Noviszád 23.— dinár, Ulciny 45.— dinár, Metkovic 46.—, Nis 40.— dinár. Ugyanekkor a búza ára hatalmasan esett; 100 kg 1924-ben 460.—, 1925-ben 200—250.— dinár volt.

A vojvodinai földmunkásság helyzetének romlásához hozzájárult még az agrárreform igaztalan végrehajtása is. Az 1925-ös hivatalos kimutatások alapján a noviszádi, petrovgrádi és yrsaci agrárhivatalok területén 194 nagy és középbirtok volt 750 ezer 292 katasztrális hold földdel. Ebből 1924 végéig összesen 299 ezer 124 holdat osztottak fel 76 ezer 622 család között. 169 ezer 617 hold jutott 61 ezer 378 helybéli (vojvodinai) szegény családnak, vagyis családonként $2\frac{3}{4}$ hold, míg 11 ezer 733 dobrovoljac családnak 96 ezer 632 hold, azaz családonként $8\frac{1}{4}$ hold jutott. Ezenkívül 4.552 telepes családnak 31 ezer 780, vagyis családonként 7 holdat osztottak ki.

Az adatokból látható, hogy a vojvodinai földmunkásság nem kapott semmit, mert az a 61 ezer 378 család is megmaradt félproletárnak. (Ezek kizárólag szlávok.) A magyar földmunkásság nem kapott semmit, ezzel szemben az őt foglalkoztató nagybirtok jórészt megszűnt. Tehát ahelyett, hogy a helybéli proletáriátus kielégítésével javítottak volna Vojvodina földmunkásságának helyzetén, a dobrovoljacok és telepesek betelepítésével, a szegény néprétegeket mégjobban felduzzasztották.

Az agrárreform ilyen elintézése okozta jórészt a vojvodinai földmunkásság kivándorlását. Jugoszláviából 1924-ben kivándorolt 17 ezer 238-ból Vojvodinára esett 8 ezer 48, azaz 46.7%, Horvátország-Szlavóniára 4 ezer 47, azaz 23.5%, Dalmáciára 3 ezer 3 azaz 17.4%, Szerbiára 1.076 azaz 6.2%, Szlovéniára 664, vagyis 3.8%, Bosznia-Hercegovinára 230, azaz 1.3%, Crna Gorára 172, vagyis 1%.

A kivándoroltakból szerb-horvát-szlovén 8525, azaz 49.4%, német 4239, azaz 24.6%, magyar 4.218, vagyis 24.4%, román 149, vagyis 0.9%.

A kivándorolt németek és magyarok legnagyobb részét Vojvodinából valók.

Az agrártermékeket feldolgozó gyáripár szintén nagyot hanyatlott ebben az időben. A malomipar kapacitásának csak 27% használta ki, míg ugyanakkor a többi gyárak (spiritusz, olaj, tészta, kender stb.) egész sora szűnt meg dolgozni. Az 1924-ki válságból kilábolni akaró nagybirtokosok igyekeztek racionalizálni, amivel jobban emelték a munkanélküliek számát. Már az 1923/24-es időkben állandó munkanélküliségről lehet beszélni.

Az agrárválság és a földmunkássággal szemben alkalmazott erőszakoskodások megtették hatásukat. A kereset nagy mértékben csökkent. A részesek keresete aratásban a háború előtti 1/8-ról 1/12-re, a kukorica megmunkálásánál pedig 1/3-ról 1/5-re esett. A munkaviszonyok megmaradtak a háború előtti formában. Az 1922-ben meghozott munkásvédelmi törvények előírták ugyan, hogy

Adjátok vissza a szónak erkölcsi tartalmát, nemzeti súlyát és emberi hitelét! (A marosvásárhelyi találkozó jelszava.)

rendeletet kell kiadni a földmunkásság szociális biztosítására vonatkozólag, de ez a rendelet még ma sem született meg. A munkanélküliség folyton nőtt, a nincstelen földmunkások mind nagyobb tömege került a legnagyobb nyomorba.

A vojvodinai földmunkás sokkal jobban nyomorog mint más vidéken élő társa. Itt nincsenek fűrésztelepek, nincsenek állami munkák. Bányavidékünk sincs. Jugoszlávia többi részében a falvak sokkal patriarkálisabb jellegűek, mint Vojvodinában és a földmunkásság (amennyiben lehet kimondottan földmunkásról beszélni) nincs annyira magárahagyatva, mint Vojvodina faluvárosáiban.

Ilyen viszonyok közepette indul meg újra a vojvodinai földmunkásság szervezkedése. A jugoszláv földmunkásszövetség feloszlátása után a szubotikai csoport tovább működött. Később ennek kezdeményezésére Szentán is szervezkedni kezd a földmunkásság. Az 1925 szeptemberében megindult Szervezett Munkást novemberben Beográdból Szubotícára hozták. A lap felhívására egymás után alakultak a földmunkáscsoportok. Adán, Moholon, Petrovoselon, Stari Becsejen, Padejon, Topolán, Szomborban, Noviszádon. Ebben az időben a földmunkásszövetség ideiglenes központja Szubotícán van. Innen irányítják a szervezkedést az egész országban. A szervezkedés folytatódik. 1926-ban Csantaviren, Kevi-szálláson, Mali Igyoson, Sztara Moravicán és Gornya Muzslán alakulnak csoportok. De ugyanekkor, hasonlóan a háború előtti időhöz, elkezdődik a földmunkásmozgalom újabb kálváriája. A földmunkásság nagy lendületű szervezkedését nem nézhették tétlen a hatóságok és megkezdődtek az ilyenkor már szokásos intézkedések. Topolán, ahol a legerősebb volt a földmunkásmozgalom, betiltják a szervezetet. 1927 február 19-én a hatóság lefoglalja a Szubotícán székelő földmunkásszövetség egész irattárát és vagyonát azzal az indoklással, hogy a szövetségnek nincsenek elismert alapszabályai. Ezt a módszert a falvak hatóságai is követték és a szép fejlődésnek induló földmunkásmozgalom, amely már eredményeket is tudott felmutatni gazdasági harcában, újra szétforgácsolódott. A falvak földmunkásainak helyzete ismét rosszabbodott, a napszámok ebben az évben 18—20 dinárt tesznek ki. Októberben a központ újból megkezdí működését és utána a falvak csoportjai is felújulnak. A decemberi községi választásoknál már életképes a földmunkásmozgalom. Ezt legjobban a petrovoszeloi és moravicai földmunkások választási győzelmei bizonyítják.

A moravicai munkás-paraszt blokk képviselőtestülete hasznos szociális intézkedéseket léptetett életbe. A közmunka robotját megszüntették, ezeket a munkálatokat munkanélküliekkel végeztették rendes díjazás ellenében. A munkanélküliek segélyezésére, minden 9 holdon felüli birtokkal rendelkező gazdára 2 kiló buza adót vetettek ki holdanként. A szegénysorsú szülők iskolaköteles gyermekeit a község ingyenesen látta el tankönyvekkel és ruhával. A vagyontalan munkások számára házhelyek kiosztását határozták el és erre a célra az agrárreform céljaira lefoglalt uradalmi földből igényeltek megfelelő területet. A földmunkásság

körében a munkanélküliség már ebben az időben katasztrófális méreteket kezdett ölteni. Hogy milyen viszonyok uralkodtak, ki-tűnik az alábbi statisztikából:

(1928 február)

Község	laksók száma	nincstelenek száma	5 holdon aluli birtokok	napszám	munkanélküli
B. Topola	18.000	6.000	500	18—25	5000
St. Moravica	8.649	960	300	20—30	3000
Telecska	4.000	400	200	18—25	1500
Bezdan	9.024	1.538	267	20—30	1500
N. Becsej	9.900	6.000	1.500	20—30	5500

Vojvodinában 34.124 a munkanélküli földmunkások száma. A nyomor mély nyomokat hagyott ezek életében, mert a 20—30 di-náros nyári napszámából senki sem gyűjthetett télire valót.

A Szuboticán 1928 február 5-ére tervezett földmunkás-kongresszust a hatóság betiltja. A kongresszus helyét átteszik Beogradba, de ott is hasonlóképen betiltják. A kongresszus helyett az összegyűlt kiküldöttek konferenciát tartanak.

Ebben az évben már az első hónapokban újabb csoportok alakulnak Nova Kanyizsán, Bukvátyon, Bajsán, Gunarason, Ada-Nedicsevon, Ada-Szveticevon, Mol-Bogarason, Feketicesen, Csurogon, Bajmokon, Szentá-Gunarason. Ekkor a szövetségnek 31 csoportja van 4.299 taggal.

A falvakon egymásután tartottak munkanélküli gyűléseket, amelyeken a munkanélküliek felszólítására sürgős és hathatós intézkedéseket követeltek. Már márciusban összeültek Szuboticán az aratási munkabérek megtárgyalni. Az összejövetelen képviseltette magát Ada 5. Szentá 3, Nova Kanyizsa 2, Mol, Szt. Becsej, N. Becsej, B. Gradiste, Noviszád, Kevi, Gunaras, Mali Igyos, Szveticevo, Novoszelo, Paesir, Bogojevo, Topola, Telecska, Feketics 1—1 kiküldöttel. Az aratási alampunkabérek a következőkben állapították meg: Minden katasztrális hold termésének levágása, kötözése és keresztberakása után a fizetendő rész 150 kilógramm buza. Minden 6 hold után két kocsis szalma és ellátás. Ellátás fejébe jár 12 kg 2-es liszt, 5 kg 0-ás liszt, ½ kg szalonna, ½ kg zsír, ½ kg száraz disznóhús, 5 kg burgonya. 1 kg bab és 20 dinár konyhapénz. Ezenkívül még minden munkaadó köteles 3 hold harmados kukoricát adni részeseinek. Ezzel szemben a gazdák a munkanélküliséget kihasználva sokkal alacsonyabb béreket kínáltak. Lendvai József, B. Topolán, akinek 12 kaszásra volt szüksége, a következő aratási szerződést ajánlotta: Minden kaszás 6 láncot vág, tartozik behordani és csépelni tizenkettő részért, ami a legjobb esetben 110 kilógrammnak felel meg. A részesek tartoznak 15 dináros napszámért saját kosztjukon 50 lánc

A személyes használatra szánt tárgyacskák sündisznót csinálnak az emberből, minden ilyen tárgyacska egy tüske, amitől nem lehet az emberhez hozzáférni.

GLADKOV

kukoricát kapával elültetni. A muhart és herét saját koszton 10 dinár napszámért levágni, ugyanannyiért az épületeket megtapasztani és a trágyát kihordani.

Ezekből látható, hogy a földmunkásság és a földbirtokos réteg között az ellentétek már kora tavasszal kiéleződtek.

Szakács Gábor

.....

Míg torkom megszakad

*Én már nem sírhatok többé magamnak,
Nem szerethetek többé gondtalan;
Nincsenek olyan csókos hatalmak,
Mik áradnak, zúgnak parttalan . . .
Szívem játékért nem loholhat
Világzengető viharban.
Nekem végtelen nótát dalolt csak
Egyről, mindig egyről az életem:
Hogy az irgalmatlanság torkának rontsak,
Ezt parancsolta inség és értelem.
Szemem előtt gyermekek bukdácsolnak,
Kik tiszta szobában sose mosakodtak.
Mindnek olyan csuda sok rongya van
És mindnek olyan gyöngye csontja van.
Szülőik robottól tönkrevérve,
Minden vagyonuk egy élet keserve.
Az ő útjukról el nem szökhettek.
Ott tart már minden. Éhség és becsület.
Ott tart proletáranymom könnye
És proletárgyermekem sikolya.
Szörnyűségek riadnak körbe-körbe,
S ők nem bújhatnak sehova
Úgy hajt csattogó fogakkal a rémség,
Köröttem nyomorodás vijjog, mint a véresék,
Arculesap a véres forgatag,
Támadásra hajt éhség és becsület
Ordítnom kell, míg torkom megszakad.
Elveszítjük mind a láncokat.
Rívók és siratók megkapják részüket.*

Laták István

.....

Az egyszerű gondolatok nehezen honosulnak meg az emberek agyában, mert az emberiség évszázadok óta egy hamis és ravasz bölcsélet ködében élt, amelve az élet urainak szükségük volt, hogy a napjainkban csúnyán nyilvánvalóvá lett és semmiféle alibölcsélettel, sem hazugsággal el nem takarható társadalmi és osztályellentéteket és a belőlük eredő borzalmakat, szégyent és gyalázatot eltakarják, hogy az ilyen ellentétek kibékíthetlenségét véka alá rejtseék. *Gorkij.*

A munkanélküliség Vojvodinában

„Mihelyt a tőke nem érdeklődik a munkás iránt, az önmagában véve nem jelent többé semmit. Ha a munkás nincs alkalmazásban, nincs jövedelme sem és mivel abból nem élhet meg, hogy ember, hanem csak abból, hogy munkás, nem marad más hátra számára, minthogy leszámoljon az életével, vagy éhenhaljon.“

1.

A vojvodinai munkanélküliség merőben különbözik attól, amit ezen a néven az ipari államokban ismernek. Ott a munkanélküliek főtömegét ipari munkások alkotják, míg nálunk azok háromnegyede földmunkás. Ez az egész kérdésnek és a megoldási lehetőségeknek sajátos jelleget ad. Másutt a munkanélküliek segélyezése és nagyarányú közmunkák az a mód, mellyel az uralkodó osztály ki akarja kerülni az osztályharc túlságos kiélesedését ezen a ponton.

A közmunkák pedig távolról sem olyan méretűek, hogy a nemzetgazdasági és országvédelmi szükségleteket csak részben fedezhetnék, vagy a munkanélküliség állandó emelkedését, akár meggátolni is bírják.

Hozzánemértés, a szociális munka és kötelesség megértésének hiánya azoktól, akik végeredményben ezekről a kérdésekről *máig* döntöttek; tőkeszegénység, a munkásság szervezeti szétdarabolt-sága és gyöngesége azok a hatóerők, melyeknek árnyékában született és működik a munkanélküliek segélyezésére vonatkozó törvényhozásunk.

Azonban nem célunk *most és ezen a helyen* a törvényt bírálni. Azt akarjuk, hogy olvasóink fölfigyeljenek a tárgyakkal kapcsolatos tényekre és így a valóság megismerésének útján közelebb jussanak a cselekvés, a változtatás szükségének fölismeréséhez és akarásához.

2.

Adataink azért hiányosak, mert a négyszázezer vojvodinai földmunkásról, akik évente kilenc hónapon át „pihennek“, a kimutatások nem szólnak. De nincsenek föltüntetve még az összes munkanélküli ipari munkások sem.¹⁾ Úgy kellene lenni, hogy az alkalmazottak számának csökkenésével egyidejűleg nőjjön a munkanélküliek száma és fogyjon, ha a munkában levők sorai sűrűsödnek. Azonban — *statisztikailag* — ez távolról sincs így, mert amíg a betegsegélyzők kimutatásai a valóságnak *majdnem* megfelelő képet adnak, a Munkásbörzék (MB) azzal egyáltalán nem tartanak lépést. Ennek nem a hivatalnokok hanyagsága az oka, hanem a munkanélküli segélyosztás mai rendszere. Ezekre a segélyekre a tényleg munkanélküli ipari munkásoknak kb. fele nem tart igényt. Így pld. Vojvodinában 1937 novemberétől 1938 januárig a termelésből kiesett 27 ezer, 1938 októbertől 1939 januárig 20 ezer munkás. Ugyanakkor a noviszádi MB mindössze hat és fél és két és fél ezres emelkedésről tud. De a munkavállalást

¹⁾ 1. „Helyzetkép“, Hid 1938, 348 old.

sem a MB drága intézménye végzi. Ezt bizonyítja, hogy míg az alkalmazottak száma 1938 januártól májusig 18 ezerrel, júliustól októberig 8 ezerrel, végül 1939 januártól júniusig 14 ezerrel nőtt, addig ugyanezen idő alatt a MB ezer, két és fél ezernyi *növekedést* mutat és csak az idei kimutatás tüntet föl két és fél ezres esőkkenést. Ennek a majdnem bojkottszerű jelenségnek főokáról már előző cikkünkben szóltunk,²⁾ de még kitérünk rá a jelen cikkben is.

Mindezen tényeket főleg azért említettük, hogy adataink helytállóságát és az azokból eredő következtetéseket kellőképp értékelhessük.

3.

Nézzük most meg, milyen a helyzet a MB adatainak alapján, milyen következtetéseket vonhatunk le és milyenek a további fejlődés kilátásai. Hangsúlyozzuk: az adatok nem vonatkoznak a földmunkásságra, de még az ipari munkások életvalóságát sem közelítik meg. Mégis a fejlődés menete és iránya útmutatóul szolgálhat és éppen ezért vehetjük hasznát még az *ilyen* adatoknak is.

A statisztika a valóság tudománya, a tények rögzítése, azoknak számokba öltöztetett tükre. Amíg a társadalmi valóság kedvezett a polgári fejlődésnek, amíg a tőkés termelés ívelő pályáján futott, addig az ilyen irányú, valóságfölfedező kutatásokat a polgárság teljes erejéből támogatta. De ahogy a tőkés állam imperialista állammá változott, ahogy elkezdődött a tőkés rend bomlási folyamata, a valóság a polgárság kívánságaival ellentétes formákat öltött és egyre jobban a dolgozó nép érdekvonalába került. Ezért lesz azután a statisztika a polgári tudományok mostohagyereke, a polgári statisztika pedig a valóság elfödése, a hamisítás tudománya. Éppen ezért kell *nekünk* a leplek alól a valóságot kihámozni, azt igaz színében bemutatni, tudatosítani, hogy a magunk és az egész emberiség boldogulásáért folytatott harcunkban a tényeket a győzelemhez segítő fegyverre telessük.

4.

A rövid ideig tartó gazdasági föllendülésnek vége és egy új válság felé haladunk. A munkanélküliség ijesztő arányokban növekszik. 1936-tól 1938-ig az alkalmazottak száma Vojvodinában 13%-al, a munkanélkülieké 38%-al emelkedett. Ez az emelkedés ma is tart, mert az alkalmazottak száma csökken. Az évente húszezernyre menő, munkára érett, új munkás seregnek még a fele sem juthat munkához. A földnélküliség, mint egy kiapadhatatlan forrás ontja magából a termelő eszközeitől megfosztott „szabad” bérmunkások éhes, munkára, kenyérré vágó, sűrű sorait.

A munkapiacokon uralkodó helyzetre jellemző a nagyarányú ipari tartaléksereg és hogy egy alkalmazás átlagos tartama 66 nap.

²⁾ „A jugoszláviai munkanélküliség“ Híd 1939, 381 oлд.

A szaporodásfelesleg nem vándorolhat ki, a hivatalos gazdasági politika pedig intézkedéseivel nem hogy segítené, de bénítja az új munkalehetőségek föltárását.

Vojvodina főiparágai a közlekedésen és mezőgazdaságon kívül, a szövő-, élelmezés-, építő-, vas és fém-, kő-, fa-, bőr-, ruházatkodás-ipar, emellett számításba jönnek a kereskedelem és a szabad foglalkozások. Ezekben a szakmákban van az alkalmazottak 85%-a. ³⁾ Ugyanezen szakmák munkanélkülijei a MB-en jelentkezők 70%-át teszik, ha a földmunkásoktól itt is eltekintünk. A munkanélküliek száma minden ágban nagyobb mértékben nőtt, mint az alkalmazottaké. Ezenkívül a munkanélküli szakmunkások száma eléri az alkalmazott szakmunkásokat.

5.

Ezekután, ha tekintetbe vesszük a munkaerő szinte korlátlan kizsákmányolási lehetőségét, ami a nagyarányú munkanélküliségnek és a szervezetek gyöngeségének köszönhető, továbbá a szervezeten föllépő, hatóságilag támogatott munkaadókat, végül a Vojvodinával szemben folytatott pénzügyi és közlekedési politikát, nem szabad csodálkoznunk a már közmondásossá vált vojvodinai munkaföltételeken: a 13 dináros napibéreken, 10–12 órás munkaidőn és az üzemi balesetek rekordszámain. Így lesz ez mindaddig, míg az elsősorban érdekelt fél — a munkásság — mozgalmával véget nem vet a mostani állapotoknak.

6.

Végül néhány számadat a noviszádi MB működéséről. A munkaért és segélyért jelentkeztettek száma nő, a fölkinált állások és az elhelyezettek száma fogy. 1936-ban 10 jelentkezőre jutott egy állás, 1938-ban már 23-ra. Sok az eszkimó és kevés a foka.

A munkások és munkaadók közösen befizetett és évről évre nagyobb összeget kitevő járulékaiknak egyre kisebb hányadát kapják a munkanélküliek. 1936-ban 45%-ot, 1938-ban 27%-ot. Az évi átlagos segély száz dinár mozog és ezt is a jelentkeztetteknek csak 30%-a kapja. 1936-tól 1938-ig a noviszádi MB bevétele 17 millió dinárt tett ki. Ebből az összegből a munkanélküliek 7 milliót kaptak. A többit megette az ügyvezetés. A közmondás: *Segíts magadon, az isten is megsegíti!* — a munkásság részére egyre követelőbb szükséggé válik.

7.

Ezek a fölsorolt jelenségek jogos aggodalommal töltenek el mindenkit, aki ismeri Vojvodina helyzetét: a létminimum felére sem rúgó béreket, a közigazgatásilag intézett szakszervezeti politikát és a dolgozó nép sovány önálló szervezkedési és ellenállási lehetőségeit.

Súlyos tél előtt állunk. Nem messze tőlünk tombol a háború vérvihara és a hivatalosan hangoztatott semlegesség, Jugoszlávia dolgozó népeinek őszinte békeakarata ellenére sem tudjuk, mikor sodródunk be a mindent pusztulással fenyegető imperialista háborúba.

³⁾ 1. „A vojvodinai munkásság összetétele 1936-ban“ Híd 1937 X.
„A vojvodinai munkásság összetétele 1937-ben“ Híd 1939 64 old.
„A vojvodinai munkásság összetétele 1938-ban“ Híd 1939 365 old.

Eppen ezért fokozottan kell követelnünk a város és falu dolgozó helyzetének gyökeres megjavítását és minden erőnket latba kell vetnünk, hogy ez a munkásosztállyal egyetértésben és a dolgozók érdekei igazi képviselőinek bevonásával minél hamarabb megvalósuljon.

Pálics Miklós

STATISZTIKAI ADATOK:

a munkanélküliek száma

1936	1937	1938
52.361	62.536	70.010

a munkanélküliek nemek szerinti megoszlása %-ban

	1936	1937	1938
férfi	81	84	86
nő	19	16	14

100 munkanélküliből

	hivatalnok	szakmunkás	szakképzetlen	napszámos
1936	2.1	34.4	42.7	20.8
1937	1.5	32.9	37.0	28.6
1938	1.5	30.9	67.6	

a MNB közvetítésével alkalmazást nyertek

	1936	1937	1938
	4.239	2.538	1.762

a munkanélküliek száma iparáganként

	nap-számos	ruház-kodás	szabad fogl.	ház-tartás	épl társzat	vas és fém	élelem	kereskedelem
1936	26.036	3.540	3.325	4.027	2.190	2.710	2.540	1.018
1937	33.601	4.042	3.743	3.659	3.451	2.797	2.045	2.173
				fa	vendéglő			
			1936	1.441	1.381			
			1937	1.304	1.228			

munkások és munka adók befizettek

	kiosztott segélyek összege	egy segélyezett jutott tek	segélyezett-100 munkanélküli kö-számú segélyt kapott
	d i n á r		
1936	3,133.847	1,431.008	95
1937	4,653.745	2,826.891	114
1938	9,279.122	2,523.940	119

Kína kizsákmányolása

Ma, az imperializmus korszakában iskolapéldaképpen szolgál az a mód, ahogy a hódító Japán immár nyolc éve tartó fegyveres beavatkozásával kizsákmányolja a nemzeti és gazdasági függetlenségért harcoló kínai népet.

Iljics korszakalkotó tanulmányában: „Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka“ pontosan meghatározza az imperializmus fogalmát, amely szerint a monopolisztikus, tőkében erős nagyhatalmak terjeszkedését érti a tőkeszegény országokba illetve gyarmatokba; a lényege nem a fegyveres úton való terjeszkedés, csupán egyik megnyilvánulási módja. A polgári sajtó ilyen értelmezésével a lényegyet igyekszik elfödni, mert a „békés áthatolás“ (penetration pacific) éppolyan imperialista terjeszkedés és hódítás, mintha azt a fegyverek végeznék. Erre vonatkozólag

magyon jellemző egy amerikai államférfi nyilatkozata 1930 táján a nagy krízis elején: „Ha az árúk nem léphetik át a határokat, úgy ezt megteszik majd a hadseregek“. Japán kínai térhódítását mi sem fejezheti ki pontosabban.

Most már nézzük, hogy a japán imperializmus, mely mandzsuriai hadjáratának megindításával 1931 szeptemberében megkezdte a második imperialista háborút, milyen módokat választott Kína hatóságok kizsákmányolására?

1.) A kínai fogyasztópiac megszerzése. Japán nyersanyagokban szegény, de iparában magasan fejlett ország, ahol egymás-mellett látjuk a félféudális mezőgazdaságot a nagy fokban racionalizált iparral, melynek Kína az ő 400 millió lakosával legjobb felvevő piaca. Ezt a piacot, az angol és amerikai konkurrenciát kiszorítva, katonai hódítással igyekezett magának biztosítani. Előnyös helyzetét még azzal is fokozta, hogy a kínai vámhatóságokat katonáinak géppuskái kényszerítették a japán árukat vámentesen átengedni — azaz bevezette a katonai karhatalommal való csempésztést, egészen különleges japán találmány! Természetesen ezáltal az amúgy is olcsó japán iparcikkek a magas vámok miatt fizető angol, amerikai árukat könnyűszerrel szorították ki. Meg kell még említeni, hogy a japán árúk előállítására a japán munkások fokozott kizsákmányolásával történik, mert a pénz felhígítása mellett — infláció — a béreket számszerűen is csökkentették, miáltal a valóságos — reális — bér duplán esett. Csakis így volt lehetséges 1931—1933 évek alatt a japán iparcikkek kivitelének megötszörzése a meghódított Mandzsuriába.

2.) A kínai nyersanyag megkaparintása a japán monopol tőke által. A japán katonaságot csak arra használják fel, hogy „karhatalommal csempéssze“ be az iparcikkeket Kínába, a nyersanyagok kiaknázását és visszaszállítását az anyaországba már a japán monopol tőke megszemélyesítői az iparbárok végzik trösztjeik útján. A „harmic milliárdos“ a vasércet, a szenet, a gyapotot, a cukrot, sőt a bambusz nádát is egvedvásárlási joggal harácsolhatja össze hazai ipara részére. A kistermelőket különösen sújtja az a monopolisztikus eljárás, mert direkt nem adhatja el terményeit Japánba, hanem diktált áron az említett kartelleknek; teljesen elszegényedve egyvonatra jutnak a végsőkig kizsákmányolt kínai ipari munkássággal. Hogy ezek a monopolok milyen extraprofitot — külön hasznót — vágnak zsebre még az egész tőkés világban dúló általános gazdasági válság alatt is, azt az ipari részvények növelőinek osztalékai bizonyítják a legjellemzőbben.

3.) Japán a meghódított kínai területekre termelő eszközök formájában tőkét exportál. A kínai bánya-kincsek hatékony kiaknázásához az ipari termelékenység felfokozásához — racionalizálás — modern termelőeszközökre, gépekre, stb. van szükség. ▲ vasutak építése és forgalomban tartása szintén a japán tőke kezdeményezett területei, épügy, mint ahogy a kínai mezőgazdaság felfokozása céljából a gazdasági gépek bevitelére is. Statisztikai kimutatások szerint három év alatt (1931—1934.) az említett termelőeszközök szállításából megkétszerezte kivitelét ez a japán ipari szektor is.

Mindezeket egybevéve megállapíthatjuk, hogy ez a kizsákmányolási mód, mint egyetlen kiút az általános gazdasági válságból csakis a dolgozó kínai milliók teljes elszegényedése és a végsőkig való kipróbálése útján lehetséges. A kínai ipari munkás-ság az elproletarizált parasztságban nagy szövetségest nyert, amellyel vállvetve vívja élet-halál harcát a japán hódítók ellen s mint látjuk mind eredményesebben. A japán imperialista betörés tette lehetővé, sőt mondhatnánk dialektikusan kényszerítette szükségszerűen a kínai nép egyesülését nagy felszabadító harcában. Kína polgári forradalmának kitörése óta — 1911 — megvesztegethető generálisai által a világimperializmus leggazdagabb és legtöbb zsákmányt adó vadászterületévé vált. A kínai nép ezt a háborúját, — leküzdve az óriási nehézséget, amelyet egy modernül felszerelt, motorizált hadsereg okoz —, egyaránt vívja a frontokon és a frontok mögött a betolakodó japán imperializmus teljes megsemmisítéséig.

Dognár Károly

Néhány szempont

A társadalmi fejlődés országútjának jelzőtáblája a városok izmosodásának irányába mutat. Ezt a tagadhatatlan tényt minden országban föllehetjük és ezt mutatja szűkebb hazánk, Vojvodina is. 1921-ben a lakósságnak 24, 1931-ben 26 százaléka élt a városokban. Városaink lakóssága a jelzett tíz év alatt 319 ezer-ről 369 ezerre, azaz kerek 50 ezer fővel nőtt, míg a falvak és nagyközségek növekedése ugyanakkor csak 26 ezer volt.

Az egész világon észlelhető jelenség a városok szerepe a társadalom fejlődésének irányításában és az, hogy e vezető szerep a városi lakósság növekedésével arányosan emelkedik. De nem az a célunk, hogy ennek bővebb bizonyításával foglalkozzunk, hanem, hogy tulajdonképeni tárgyunk, a vojvodinai nemzetiségek lakhelyenkinti megoszlásából eredő következtetéseinket minél érthetőbbé tegyük.

A három fő vojvodinai népcsoport: a szerb-horvát-szlovén, a magyar és a német — lakhelyenkint való megoszlása merőben különféle. Egyetlen közös pont a városlakók növekedése és a falulakók csökkenése. Így a szerb-horvát-szlovén nemzetiségűek és a magyarok majdnem egyenlő arányban laknak a városban (31.1% és 31.7%), míg a németek csak 19%-a városlakó. Ezzel szemben a nagyközségekben a szerb-horvát-szlovének és németek laknak egyenlő arányban (15.4% és 15.8%), míg a magyarok arányszáma kétszer akkora (30.1%). Leginkább falunlakók a németek (65.2%), azután a szerb-horvát-szlovének (54.5%). A szám-szerű kimutatás a következő képet mutatja:

Vojvodinában lakik	szerb-horvát szlovén		magyar		német		vojvodinai átlag	
%-ban	1921	1931	1921	1931	1921	1931	1921	1931
városban	29.9	31.1	28.9	31.7	16.3	19.0	24	26
nagyközségben	15.4	15.4	31.6	30.1	15.0	15.8	18	19
falun	54.7	54.5	39.5	38.2	68.7	68.2	58	55

Látjuk, hogy a szerb-horvát-szlovén és magyar városlakók arányszáma az átlagnál több, a németeké az átlagnál kevesebb.

A szerb-horvát-szlovének és németek a nagyközségekben az átlagon alul, a magyarok az átlagon fölül laknak Végül, a németek az átlagnál többen laknak a falvakban, a szerb-horvát-szlovének az átlagnál egyenlően, a magyarok: az átlagnál kevesebben. Ezenkívül szembeötlik a magyar városlakók nagy emelkedése, a falun és nagyközségekben lakók fogyása, szemben a másik két csoporttal.

A kép nagyjában megfelel annak, amit Vojvodina vallásfelekezeti megoszlása mutat a különbséggel, hogy ott a három fő felekezet: a gör. kei., római katolikus és evangélikus-református nagybbr falunlakó és kisebb városlakó csoportokat ad

Vojvodina tanulmányozásánál kitűnt, hogy Bánát és Bácska a népi elrendeződés szempontjából különféle egységeket alkotnak. 1931-ban Bácska népességének 31 százaléka lakott városban, 29 százaléka nagyközségben és 40 százaléka falun. A Bánátra vonatkozó arányszámok a következők: 21%, 7%, 72%. Vagyis Bácska társadalmilag magasabb fokú, mint Bánát. *Ennek oka az ipar, gyáripar, kereskedelem fejlettsége, ami a jobb közlekedési viszonyoknak köszönhető, de a háború előtti politikai körülményeknek is.*

Ez a szempont teszi szükségessé, hogy ha Vojvodina bármelyik kérdését is tárgyaljuk, ne elégedjünk meg az általános adatokkal, hanem következtetéseinket a volt megyék külön-külön tanulmányozása alapján vonjuk le

BÁNÁT

A kezdetlegesebb városodásnak megfelelően a nemzetiségek a vojvodinai átlagon alul városokban laknak és azon felül a falvakban. A németek kivételek. Amíg egész Vojvodinában a német városlakók arányszáma az átlagon aluli, addig Bánátban nemcsak a bánáti, de a vojvodinai átlagon is fölül vannak. Ugyanakkor a falunlakók arányszáma a legkisebb. Még egy tényre kell a figyelmet fölhívunk. A nagyközségekben a magyarok és németek arányszáma nőtt, a szerb-horvát-szlovéneké fogyott. *Ez a földosztás közvetlen hatásával magyarázható.*

lakik Bánátban	szerb-horvát-szlovén		magyar		német		bánáti átlag	
	1921	1931	1921	1931	1921	1931	1921	1931
%-ban								
városban	19.8	20.9	16.2	19.5	31.2	33.9	19	21
nagyközségben	11.1	10.2	8.3	8.7	3.2	3.5	8	7
falun	69.1	68.9	75.5	71.8	65.6	62.6	73	72

BÁCSKA

A Bácskára vonatkozó számok azt mutatják, hogy a szerb-horvát-szlovéneknek nagyobb fele városlakó, ezeknek több, mint felét Szubotica adja, míg a nagyközségekben és falvakban az átlagon alul laknak. A magyarok kétötöde nagyközségekben, kétötöde városban és egyötöde él falvakon. Ezzel szemben a németeknek csak egytizede városlakó, egynegyede él nagyközségekben és majdnem kétharmada falun.

lakik Bácskában	szerb-horvát-szlovén		magyar		német		bácskai átlag	
	1921	1931	1921	1931	1921	1931	1921	1931
%-ban								
városban	41.3	42.9	34.1	38.1	7.1	10.1	29	31
nagyközségben	20.6	21.9	42.5	39.6	25.1	26.4	28	29
falun	38.1	35.2	23.4	22.3	67.8	63.5	43	40

A pannóniai síkság városainak különös jellege, hogy a város-lakók jórészenek — néhol többségének — főfoglalkozása a beköl-tözés ellenére a földművelés maradt. Ez — Noviszádot kivéve, — szinte összes városainkra érvényes. Eppen ezért a lakhelyeinkint való megoszlásból csak nagyon hozzávetőlegesen következtethe-tünk a lakosság foglalkozására. De egyéb viszonyokat, a letele-pedés körülményeit ismerve, nyugodtan állíthatjuk, hogy a váro-sodást, azaz a földművelő foglalkozás elhagyását legnagyobb arányban a magyaroknál találjuk. Ennek okát főképp a földbir-tokviszonyok alakulásában kell keresnünk

A magyarság Vojvodinában nagy tömegében — bár túlnyo-móan földműveléssel foglalkozott — nem volt soha az általa művelt föld birtokosa, mint a németek, szerb-hor-vátok és szlovének esetében látjuk. Legnagyobb része jobbágy-ként, zsellérként került ide és nagyon kevés szerzett megélhetés-hez, tovább-jutáshoz elégséges földet. A nagybirtok rész-leges fölosztása után sem jutott földhöz s így elvándorlásra, vagy a városokba és nagyközségekbe való költözésre kényszerült. Ezért állt elő a helyzet, hogy Vojvodinában a magyarság a vá-roslakók egyharmadát adja.

Ha most figyelembe vesszük, amit bevezetésben a városok-, vagyis a városlakók társadalmi szerepéről mondtunk, láthatjuk, hogy népi fejlődésünk, kulturális emelkedésünk, politikai szűnyök szempontjából a városokba lakó magyarság nemcsak tömegénél,¹⁾ de helyzeti energiájánál fogva is fontos szerepre hivatott. Az a tény, hogy kisebbségünk túlnyomó többségét saját munkájukból élő dolgozók alkotják, lehetővé teszi annak az összefogásnak a meg-teremtését, amely a sikerekre vezető népi politika alapföltétele. Ugyanezt mondhatjuk a nagyközségek lakosságára is.²⁾

Vagyis mindenirányú emelkedés tömeglehetőségei adóttak. De hiányoznak az erőt összefogó és irányító szervezetek. A meg-levők — mai összetételükben — sem gazdasági, sem kulturális, sem politikai téren nem olyanok, hogy azoktól mélyenszántó, népi célokért munkálkodó erőkifejtést várhatnánk.

Vojvodinában (Bácska, Bánát, Baranyában) a népszámlálási adatok szerint 1931-ben 368 ezer magyar élt. Bár húsz éves kisebb-ségi multa tekinthetünk vissza, húsz év alatt nem jutottunk el addig, hogy népünk életéről, körülményeiről, életének alakulá-sáról — ha csak hozzávetőlegesen is — összefogó képet alkothat-nánk. Nem elég az általános megállapítás: rosszul megy a sorunk. Nem elég panaszkodni, hogy a húsz év alatt negyvenezerre tehető az elvándoroltak száma, s hogy ennek oka egyedül gazdasági kö-rülményekben keresendő. *Járásonkint, községenkint falvankint, sőt ha kell családonkint szükséges a tényleges okokat felderíteni.*

Nem tudjuk, hogy él a városi ember; nem tudjuk, hogy élnek falun; nem tudjuk, hogy az osztályelkülönülés folyamata milyen

¹⁾ A 370 ezernyi városlakóból 1931-ben adatok szerint 117 ezer volt magyar.

²⁾ A nagyközségnek 264 ezernyi lélekszámából 1931-ben 111 ezer volt magyar

ütemben ment és megy végbe. És nem tudunk még sok minden mást.

Már pedig amíg a helyzetet alapos *kutató* munkával fel nem tárjuk és a tapasztalatok *kellő mérlegelésével* nem szögeztük le az egyes társadalmi csoportok — osztályok — fájó pontjait, orvoslást váró sérelmeit és minden az összmagyarságra egyaránt fontos jelenséget, *addig egy helyben topogunk, mert az előrejutást gátolja, lehetetlenné teszi a tényismeretek majdnem teljes hiánya.*

Csak néhány kirívó tünetet említek: *nem tudjuk, hogyan táplálkozik a 200 ezer falunlakó magyar; nem tudjuk, milyen betegségek sorvasztják őket; nem tudjuk mit olvasnak (ha olvasnak egyáltalán); stb., stb*

A kérdések sorozata vár feleletre és a feleletektől függ az éle-
tünkre döntő hatású — *mit tegyünk?* — **Somorja Sándor**

Kütelki történet

— Rögton gyere haza. anyánk nagyon rosszul van, — hangzott a távirat. Vidéki rokonomnál voltam vendégségben, amikor a sürgöny megérkezett. Én persze nem hittem el és épp így a rokonaim sem. Azt gondoltuk, hogy csak haza akarnak csalni kárácsonyra. Maradtam.

Rövid idő múlva megjött a másik sürgöny is: Nagy veszély van, rögton gyere. Erre már megijedtem. Annyira szerettem az anyámat, hogy elvesztését — úgy éreztem — nem élném túl. Azonnal csomagoltam és még hajnalban vonatra ültem. Nehéz lenne leírni, hogy éreztem magam azon a 12 órás úton. Amint szülővárosomba érkeztem, rohanva indultam haza. De ez a robánás csak egy ideig tartott. Minél közelebb értem lakásunkhoz, annál lassabban mentem. Mikor megláttam házuunkat, megálltam. Nem mertem továbbmenni. Félttem, hogy halva találom. Álltam és vártam, — magam sem tudom mire, míg véletlenül jött az unokanővérem, aki megnyugtatótt. Még él-

Amikor elmentem hazulról, egészséges volt. Most sápadt, becssett arcú félhalottat találtam. Mikor lehajoltam hozzá, hogy megcsókoljam ezt súgta: „Nagyon vártalak kislányom.“

A szoba piszkos volt. Piszkos ágyban feküdt ő. Nem tudtam mihez fogjak legelőbb. Nemsokára megjött az orvos, akit már vártak. Megvizsgálta, elkomolyodott.

— Rákja van -- mondta mikor kikisértem.

Fiatal lány voltam,, akinek az anyja jelenett mindent. Rettenetesen hatottak rám az orvos szavai. Apánk már 12 éve meghalt. Négy fiú testvérem közül csak egy keresett, száz dinárt egy héten. Az ötödik nős volt. Ő külön élt. A ház, amiben lakunk már csak félig volt a miénk, mert árverés alatt állt, felgyülemlett adósságaink s az adók miatt.

Csodálatosképen félttem mégis az anyámtól. Nem mertem vele egyedül lenni a szobában. Az első időkben mindig ott aludt velem a nagynéném, de nemsokára már egyedül is mertem aludni anyámmal. Egy este erős rosszullet fogta el. Kérte, vegyük le az ágyról. Ahogy megfogtam, éreztem hogy jéghideg. Elengedtem

és kitámolyogtam a szobából. Én még élő embert jéghidegnek nem éreztem. Azt hittem meghalt. Az eszű-életemet nem vesztettem el, de a lábaim felmondták a szolgálatot. A fiverem ágybafektetett. Arra kértem őket állandóan, ha kiszenvedett, ne mondják meg nekem. Nem bírnám ki. Ezután még hat hónapig élt.

A betegsegélyző orvos sűrűn meglátogatta, de ez inkább csak vigasztalás volt, mint kezelés. Nagy fájdalmai ellen csillapító szereket kapott. Minden nap fürösztennem kellett és körülbelül minden negyed órában leemelni az ágyról. Amíg kint dolgoztam főztem, takarítottam, addig a kisöcsémet ültettem be hozzá, hogyha valami kell, szóljon. Akármit is csináltam, minden negyed órában ott kellett hagynom a munkát, és beszaladni, hogy leemeljem az ágyról. A mosást is úgy kellett végezni, állandó megszakításokkal, ami aztán késő estig tartott, sokszor két napig is. Esténként, amikor elvégeztem a munkám, odaültem az ágyához beszélgetni.

— Vigyázz magadra drága gyermekem — mondta — ne dolgozzál olyan sokat. Már egész lefogytál. Mi lesz velem, ha te is kidőlsz? Úgy szeretnék még élni . . . Legalább addig, amíg téged is biztosítva nem látlak. Mi lesz veled kislányom, ha én meghalok . . .

Fejét az öleembe húztam, hogy ne lássa sírásom. A haját simogatva vigasztaltam. Erőnek erejével azt a hitet akartam beelőnteni, hogy meggyógyul. Nem mondtuk meg neki, mi a baja. És lassan hinni is kezdett a gyógyulásban. Én se bíztam teljesen a betegsegélyző orvosában. Kihívtunk egy másik orvost is. De ez is azt mondta: menthetetlen. Hosszú tusakodás után, mikor visszamentem anyámhoz, mosolyogni próbáltam. De ilyenkor mosolyogni? Nem sikerült. Észre is vette mindjárt rajtam.

— Ugy-e, fiam, nincs remény. Látom az arcodról.

Vigasztaltam. Egy mesébe fogtam, amit csak olyasvalaki lehet el, ki annyira szeretne még élni, mint ő. Délután eljött a nagynéném és oly boldogan újságolta neki, hogy az orvos mit mondott . . . Rövidesen meg fog gyógyulni, csak az a daganat, ami a hasában van elfakad, kitisztul és minden rendben lesz. Nem hirtam tovább. Kimentem a szobából. Fájdalmi nem voltak annyira elviselhetetlenek számomra, mint az a boldog reménység, ami az arcán ült, miközben elmondta az én kitalált mesémet.

Állandó belső láza volt és sohasem hagyta az ajtót becsukni. A tollat lerázatta magáról és csak a vékony huzattal takarózott. Ez a tél nagyon hideg volt. Hiába ültem nyakabátban és hiába húztam hócipőt, a lábaim mégis megfagytak. Egy reggel arra kért, hogy készítsek neki kávé. Kávézni persze nem szoktunk. Nem tellett rá. A reggeli kenyér volt. Fájt, hogy még ezt a csekély kívánságát sem teljesíthetem. Úgy törtem a fejemet, honnan tudnék csak egy pár dinárt teremteni. De nem sikerült. Bármennyire is nehezemre esett, úgy tettem, mintha elfelejtettem volna és sokáig nem mentem be hozzá. Szegény hiába várta a kávé. Egy idő múlva kiküldte az öcsémet. Mikor félve bementem, szemrehányásokat tett. Úgy enne egy kis kávé és én nem viszek neki. Elhatároztam, akárhonnán is, de pénzt teremtek.

Eszembe jutott az öcsém, akit annyiszor szidtam a sukkozásért. Most már csak ő segíthet rajtam. Legnagyobb meglepetésére sukkozni küldtem. És tényleg. Nyert öt dinárt. Megvolt a kávé.

Sok hasonló esetem volt, mert száz dinárból egy héten, hatunkra, még a legszükségesebbet sem tudtam előteremteni.

Az idő lassan múlt. Kezdett kitavaszkodni. Mintha egy kicsit jobban érezte volna magát anyám. Egy napsütéses tavaszi napon arra kért, hogy csináljak neki kinn, az udvaron fekvőhelyet. Úgy szeretné már látni az udvart, a napot. Megcsináltam a helyét és bementem, hogy kivezesse. Gyengéden átkaroltam. A legnagyobb csodálkozásomra, lábra tudott állni.

— Csak fogjál meg, elég erős vagyok én ahhoz, hogy ki tudjak menni.

Amikor az ajtóhoz értünk megtántorodott. Egy pillanatra megállt.

— Jaj, istenem — mondta — még megláthatom az udvart. Pedig azt hittem, hogy engem oda már csak visznek.

Tovább menni már nem nagyon bírt. Erősen átfogtam és inkább vittem, mint vezettem. A meghatottság levette gyenge lábairól. Úgy örült a napnak, a friss levegőnek, mindennek, amit kint látott.

Az ő kis örömei engem nem tudtak megörvendeztetni. Láttukra mind mélyebben markolt belém a fájdalom. Tudtam, hogy minden reménység hiábavaló. Naponta megfészültem szép, hullámos haját. Sokszor mondta: vágd le fiam, olyan nehezemre esik, ha fésülsz. Én már úgyse gyógyulok meg, a koporsónak meg miudegy. Nem bírtam megtenni, pedig tudtam, hogy igaza van. Ilyenkor tréfára fordítottam a dolgot. Hogy nézne ki, ha levágom a haját. A lakodalmon majd azt mondanák: ni, az örömanya, milyen divatos.

Szép napokon mindig kikíváncozott az udvarra. Egyideig a lábán ment, de minden nap gyengébb és gyengébb lett, míg végül a karjaimba kellett venni és úgy vinni, mint egy gyereket. Nemsokára ezt sem engedte. Nem volt szabad hozzányúlni. Fésülni sem lehetett. Alig beszélt. A fájdalmai napról-napra fokozódtak. Minden öt-hat percben jelentkeztek a fájdalmak. Sokszor suttogott, rettenetes göresök között: segíts rajtam, drága gyermekem. S én nem segíthettem. Tehetetlenül kellett végignéznem. Kínjait.

Egy reggel korán felébredt. Mondta, hogy hívjam el a testvéreit, meg a gyerekeket, nagyon rosszul érzi magát. Mikor együtt voltunk, csak annyit tudott mondani: nem látok. Örökké elhallgatott. A szíve még 12 órán át dobogott. Éjfél körül azután az is megállt.

A hosszú betegség alatt a szenvedések annyira elfásították lelkemet, hogy mikor meghalt, semmit sem éreztem. Csak bámultam üres aggyal sokáig, míg végül kitört belőlem a sírás.

A temetési költségek felét anyám testvérei fedezték, a másik felével adósak maradtunk.

Temetése után egy hétre ki kellett hurcolkodni házuankból. Elárvvareztek.

Zári Ágnes

Gyakorlati parasztvédelem

A vojvodinai parasztság életét és boldogulását komolyan tanulmányozó és ezek megkönnyítésére törekvő vojvodinai folyóiratok úgy magyar, mint szláv nyelven sokat foglalkoztak már azon társadalmi törvényszerűségek és erők ismertetésével, amelyek ma — a huszadik század derekán — a kis agrárállamok parasztságát csaknem teljes egészében koldúsbotra juttatták. Ezt a falu felé forduló érdeklődést sok nagyjelentőségű világgazdasági és világpolitikai esemény tette időszerűvé. Bebizonyosodott, hogy nem minden politikai irányzat oldja meg egyformán, ha módjában áll, a parasztkérdést. Eppen napjaink eseményei bizonyítják, hogy egy és ugyanazon országban miképpen teremt a két ellenséges politikai irányzat uralomajutása más és más viszonyokat, gazdasági politikai és társadalmi rendszert. Amíg ma az ukrán és fehérorosz parasztság egy csapásra ősi jussához, a kenyérhez és földhöz jutott, addig a lengyel parasztság legnagyobb része még nehezebb helyzetbe került, mint eddig volt. De a mezei szembeszökő ellentétek és ellenmondásokon kívül is vannak óriási differenciák különféle államok parasztságai életében. Ezek a különbségek a társadalmi fejlődés és politikai élet ezer kisebb-nagyobb jelentőségű eseményeitől függnék. (Jugoszlávia példáján látjuk, hogy még egy állam keretein belül is lehetnek mások- és mások.) A pénzgazdálkodásra való áttérés nem megy mindenütt egyformán végbe. Manapság pedig ez jellemzi legjobban a parasztság tényleges gazdasági és társadalmi helyzetét.

Vojvodinában a pénzgazdálkodásra való áttérés már a múlt század elején megtörtént. Ez azt jelenti, hogy itt az „egységes” parasztság osztályokra való tagozódása ma már igen szélsőséges stádiumba jutott. Ezen a folyamaton az agrárreform csak igen keveset lassított. A parasztlakosságnak következtében Vojvodinában is százezerszámmra maradtak föld nélkül vagy csak igen kicsiny parcellákon. Érthető tehát, hogy a széles néprétegek és önmaguk sorsán segíteni akaró városi elemek, elsősorban a dolgozók, a falu felé irányítják tekintetüket Szerves egységgé akarják az összes dolgozókat kovácsolni.

Horvátországban a parasztság szélesmedrű politikai mozgalmat hívott életre. Értizodes harcok múlttal rendelkezve ma már abban a helyzetben van, hogy az őt érdeklő összes társadalmi kérdések megoldásánál maga is bizonyos szerepet visz. A horvát parasztpárt politikai vezetősége nincs ugyan a parasztlakosság kezében, de a parasztság politikai érettsége és bátor harakészsége erősen befolyásolja a párt politikai vezetését társadalmi és gazdasági téren. Ezzel magyarázható, hogy rögtön a horvát-szerb politikai megegyezés után a horvát polgárság javára történő törvényhozás mellett egy-két olyan törvényerejű rendelet is napvilágot látott, amely a horvát parasztság életében jelentékeny megkönnyebbülést jelenthet, ha öntudatos és harcosszellemmel úgy fog az azok életbentartása mellett örködni, ahogyan azokat kiharcolta.

Az első ilyen törvényes intézkedés a parasztlakosságot végre

hajtástól óvó rendelet, amely október 17-én lépett életbe az egész Horvát Bánság területén. A rendelet 1. szakasza értelmében nem fogható végrehajtás alá a paraszt háza és házatája 2000 m² területtel, megművelhető földje családtagonként fél hektár (de mindenesetre legkevesebb 3 hektár) kitérjedésben, és az ezen lévő épületek és felszerelesek. A „paraszt“ szó fogalma alatt az a fizikai személy értendő, akinek fő jövedelmi forrása a földművelés. Természetesen akkor ha ő maga műveli a földet családjával, vagy szükség esetén bér munkások alkalmazásával. A rendelet további fontos előírása az, hogy a végrehajtásra szánt földből maga a föld tulajdonosa jelöli ki azt a törvényes minimumot, amelyet a rendelet értelmében nem lehet elérvezetni. A rendelet nem tesz különbséget abban, hogy a végrehajtás milyen adósság fejében történik. Bármilyen legyen is a tartozás (bank-, adó-, kereskedelmi vagy bármely más üzleti adósság), a fentemlített kiterjedésű földet és házat nem lehet elérvezetni.

A gyakorlati parasztvédelem ezen törvényes megvalósulása természetesen maga után vonja a bankok, ügyvédek, kereskedők és uzsorások zajos elégedetlenségét. Mindenféle érvekkel bizonyítani akarják a rendelet haszontalanságát. Elsősorban azt a kifogást emelik, hogy az a paraszt, aki csak annyi földdel rendelkezik, amennyit a rendelet a végrehajtás alól kivon, sokkal nehezebben fog hitelt kapni, mint eddig. Arról azonban hallgatnak, hogy éppen a hitel volt az, ami a paraszt feje felől a házat, a lába alól az utolsó kapa földet is elvitte. Hitelviszonyaink és a bankok hitelpolitikája, valamint az uzsorások embertelen üzérkedése sajnos olyan, hogy az ilymódon nyújtott hitel a parasztnak sokkal nagyobb kárára volt, mint hasznára. Illuzión kívül semmit sem adtak a parasztnak, amikor az utolsó darab földet és kunyhót betáblázva hitelt nyújtottak neki.

Az ügyvédek kifogása a rendelet ellen „erkölcsi“, tehát ravaszabb természetű. Igazságtalan a rendelet, mivel a lusta, csalásra hajlamos és részeges parasztnak ép oly védelmet nyújt, mint a józanul élő, becsületes, jámbor parasztembernek, aki szorgalmával és becsületességével szerezte vagytonát. Nem beszélék természetesen arról, hogy ezeket a „lusta, részeges, csalásra hajlamos“ parasztokat ki lehet-e válogatni az utóbbiak közül és milyen törvényes és igazságos rendszabályokkal lehetne ezt megtenni.

Különbén is hogyan lehetséges, hogy a csaló, iszákos paraszt mellett a becsületes, jámbor, dolgozó paraszt is koldusbotra jutott és törvényes védelemre van szüksége a feje felett álló utolsó gerenda megmentésére? Nem ez bizonyítja-e legjobban, hogy társadalmunkban bizonyos erők és törvények működnek, amelyek szükségszerűen nyomorba kergetik még a legbecsületesebben dolgozó kisparasztot is Dr. Politeo, a zágrebi ügyvédi kamara elnökének nyilatkozata a „Politikában“ az ügyvédi ravaszág és felfang magas színvonaláról tesz tanúságot Vladimír Iljicsnek a „diplomás lakájokról“ szóló megállapítását eleveníti fel, miszerint az uralkodó osztályok mindig találnak a nagy tudású emberek között számos olyant, aki őket minden körülmények között kiszolgálja.

A végrehajtástól óvó rendelet csak bevezetés kellene hogy legyen egy széles alapokra fektetett parasztvédelmi törvényhozásnak. Jugoszláviában, mint a kisbirtok klasszikus hazájában erre elengedhetetlen szükség van. Ez volna: állami hitel nyújtása a legszélesebb parasztrétegeknek. A hitel a legjobban erre utaltak, a világgazdaság felfordulása által békés munkájukban megzavart és a tönk szélére juttatott kisparasztságnak nyújtandó. Emellett fennmarad még a vojvodinai agrárérdekeltek ellátása szükséges leltárral, az adótörtés, a mezőgazdasági cikkek árainak feljavítása, az uzsora és üzérkedés leküzdése és más hasonló természetű kérdések sürgős rendezése.

A horvát parasztság összetartása és harcos fellépése kivívta a legszükségesebb kérdés megoldását és mint ilyen példát szolgáltat Vojvodina dolgozó parasztságának.

A vojvodinai parasztság és a dolgozók kialakulóban lévő politikai mozgalma nem hagyhatja figyelmen kívül ezeket a vívmányokat. Célkitűzéseiben első követelménye a Horvátországban újonnan bevezetett parasztvédelmi törvényes rendszabályok kiszélesítése az egész ország területére. Tisztában kell azonban lenni azzal is, hogy ez csak tényleges harccal és kitartó szervezési munkával érhető el. Eddig sohasem, de ezentúl sem fog az érett gyümölcs az ölébe hullani.

Kiss Flórián

Harc az élettérékért

A mai háborúban résztvevő államok különféle „igazságokkal” igyekeznek alátámasztani háborúskodásukat. Németországnak élettérre van szüksége, ahova vezetőinek szavai után ítélve emberfeleslegét telepítené. Anglia, Franciaország viszont az igazságos Európáért szállnak harcba. Vajjon melyiknek van igaza? Mi bújik meg az élettér és az igazságos Európa jelszavai mögött? Milyen előnyük lesz a harcbanálló népeknek, ha gyarmatot nyernek az egyik oldalon, vagy megórzik azokat a másikon? Mert a mai háború, akárhogy is csűrük-csavarják a dolgot, gyarmatokért folyik. A harcban álló nagyhatalmak jelszavai mögött a legridegebb hódító imperializmus rejtőzik.

A világháború óta mindjobban szervezkedő kapitalizmus a világ új felosztásáért ragadott fegyvert. Nem azért akarják felosztani, mert haragszanak egymásra, hanem a monopóliok erősödése által felgyülemlett óriási tőkének új piacot kell találni. Az uralkodó osztály a piacot a „tőke ereje” és „nemzeti erők” szerint akarja felosztani, mert az árútermelés korszakában ez másként nem is lehetséges. Az imperialista nagyhatalmak pénzcsoportjai egyeduralomra törekszenek a világpiacokon. A német AEG, a német acéltrösztök a háború előtti egyenrangú félből másodrangúvá süllyedtek a világpiacon. Az 1907-es szerződés értelmében az Egyesült Államok villamossági iparának trösztje a GEG és a németországi AEG felosztották egymásközt a piacot. Kanada és USA az

előbbinek, Németország, Ausztria, Oroszország, Hollandia, Dánia; Svájc, Törökország és a Balkán az utóbbinak jutott. A vasuti sineket gyártó kartellek 1904-ben osztották fel egymás között a piacot. Ugyanezt cselekszik a cink és puszkapor kartellek 1909-ben. 1897-ben még csak 40 kartell, 1910-ben már 100 kartell vesz részt az osztozkodásban. A német árú olcsóbságánál fogva nagy tért hódított a gyarmatokon és amikor már az a veszély fenyegetett, hogy az angol árú kiszorul, kitört a háború. A német trösztök a veszített háború után elvesztették világpiaci helyzetüket. A német árú elé magas vámfalakat emeltek és kiszorították a gyarmatokról is.

Ebben rejlik az újabban sokat hangoztatott élettér kérdése. A német trösztök új felosztást követelnek. Gyarmatokra van szükségük. Ha megkapják „béke lesz a földön“. De vajjon nem voltak-e gyarmataik a háború előtt és mégis harcba szálltak a Drang nach Osten jelszava alatt India birtoklásáért? A világpiaci felosztása sohasem lehet végleges a trösztök és kartellek korában. A kartellek és „gazdasági szövetségek“ mellé politikai szövetségeket is teremtenek a piacok felosztásáért, a gyarmatokért és a gazdasági területekért folytatott harcban.

Sokan az ókori imperializmussal azonosítják a mai imperializmust. Az igaz, hogy Róma rabszolgarendszerével gyarmati politikát is folytatott és impériumot teremtett, de óriási hibát követnek el azok, akik nem veszik figyelembe a termelési rendszerek közötti különbséget és párhuzamot húznak Róma és Nagybritannia között. A különbség óriási. Még a tőkés termelési rendszer korábbi fázisainak gyarmati politikája is nagyban különbözik a pénztőke korszakától. Róma nem a nyersanyagokért hódított. A mai termelési rendszer hajnalán még szabadverseny uralkodott a piacokon. A tőkés csoportok szervezetei még nem léteztek és külön-külön szervezetek nélkül álló gyárak kevés befolyással bírtak az állampolitikára. Ma más a helyzet. A szabadverseny monopollá változott. Hatalmas termelő gépezetet teremtett, elnyomva a gyengébbeket, mind nagyobb és nagyobb összpontosulást hozva létre a termelésben és a tőkében. Ebből az összpontosulásból születtek meg a kartellek, szindikátusok, trösztök és a velük szorosan összekapcsolt bankok. Egyes ilyen csoportok milliárdos vagyonok fölött rendelkeznek és egybefonódva az állam közigazgatásával, kiváltságos (monopol) jogokkal bírnak. A régi Római Birodalom kovácsai nem befolyásolták az állampolitikát, de a mai acéltrösztök igen. A mai imperializmus termelési rendszerünk monopolisztikus korában jött létre. A finansztoke, amely nem más, mint egyes monopollal rendelkező bankcsoportok tőkéje egyesülve a szintén kiváltságokkal rendelkező gyáripari szervezetekkel, az állam segítségével gyarmatok megszerzésére törekszik, úgy piac mint nyersanyag szerzés végett. A nyersanyag az az életető elem, amely nélkül nem lehet konkurrálni más nagyhatalmak gyáriparával. A tőkés csoportok akkor a legerősebbek ha nyersanyagforrásokkal rendelkeznek. Minden erejüket latbavetik, hogy ellenlábasaik elől elhalásszák a nyersanyagot és ezzel lehetetlenné tegyék a konkurenciát. Csak

a gyarmatok birtoklása nyújt garanciát a monopolizációnak ellenfelei legyűrésére. Ez a garancia még az esetben is szükséges, ha az ellenfél magas vámfalakkal védekezik a konkurenciával szemben, mert a nyersanyagok birtoklása az árú olcsóbbá teszi. Példa erre a világháború előtti német árú versenyképessége Indiában az angol áruval.

Minél fejlettebb a mai termelési rendszer, annál érezhetőbb a nyersanyaghiány és mivel nagyobb a hajsza a nyersanyagforrások után, annál elkeseredettebb harc folyik a gyarmatokért. De a finánc tőkének nem csak a már meglévő gyarmatokra van szüksége, ahol nyersanyagbázisokra találhat, hanem azokra a területekre is, ahol a technika mai gyors fejlődése mellett esetleg található. Tehát ezekre a területekre is igyekszik kiterjeszteni „gazdasági érdekeltségét” nehogy versenytársai nyersanyaghiány miatt kiszorítsák a világ felosztásáért folyó vad küzdelemből.

A nyersanyagokért folytatott harchoz hozzájárul a tőke kivitel is. A monopolizáció korszakát nem az árukivitel jellemzi, hanem a pénzkivitel. A piac nem csak az árú piaca, hanem a pénzé is. Sokkal kifizetőbb busás kamatra kölcsönöket adni egyes államoknak, vagy gyarmatoknak, mint árút szállítani. De ez csak akkor lehetséges, ha az érdektérület felett kölcsöntadó csoport önhatalmilag rendelkezik, vagy ha „független” államról van szó, ahol befolyása biztosítva van.

A termelés mai monete tőkehalmozódást teremt és ennek piacot kell találni. Az igaz, hogy a fölhalmozott tőkét az ország lakosai életszínvonalának emelésére lehetne fordítani, de akkor a kapitalizmus nem lenne kapitalizmus.

Már 1914-ben, a három nagyhatalom, Anglia, Franciaország, Németország tőke kivitele 175/200 milliárd frankot tett ki. Ez a minimális 5%-os kamat mellett is 8/10 milliárd frank jövedelmet biztosít. Valóban szolid alap ez az imperialista elnyomás és a kizsákmányolás hasznossága mellett szól. Ezért valóban érdemes a népek, államok és gyarmatok fölött uralkodni. A fejlődés azóta nagyot ugrott. A gazdasági válságok méginkább az árukivitel rovására mentek és a pénzkivitel ma még kifizetőbb, mint a háború előtt.

A gyarmatok aránytalan elosztása az európai államok között örökös ellentéték szülője. Azért nem kell azt hinni, hogy a gyarmatok arányos elosztásával biztosítani lehetne a világbékét. A mai termelési rendszer irányítói az egyes államokban haszon-szerzés vágyától őrve, maguk alá akarják gyűrti más államok csoportjait. Ha történetesen valóra válhatna a gyarmatok arányos elosztása, amire azonban semmi kilátás sincs, ez az elosztás nem lehetne hosszú életű, mert az egyes államok monopolizációjára megintcsak igyekezne kiterjeszteni „gazdasági” hatalmát a többi rovására. Ennek a harenak tehát addig kell folytatódnia, amíg a termelés mai formája fennáll.

Szabó Imre

(Folyt. köv.)

A lovász dala

— MIHOVIL PAVLEK-MIŠKINA —

Ó, ha lovacskáknak születek,
szőlőföldem, lovacskáí, mint társatok, veletek,
lett volna édes gyermekkorom
lett volna tavaszom, május-torom,
lett volna gyermek mámorom !
Ha kanca-anyám lett vón vemhes velem
Azon a szép, csikorgó telen,
minden lóértő, ember a kordé-felen,
tanácsokkal látta vón el gazdám.
„Jól tápláld, ajnározd és . . . attán
figyeld minden léptét,
nehogy hibát lelj a kancán.
El ne essen, bokáját valahogy meg ne űsse,
fűlét a tapló meg ne űsse.“
Születésemkor vigadtak volna a házban
Sok jót kívántak volna tüzzel, lázban.
Virrasztották volna álmom s ébrenlételem,
minden mocnásom lesnék ugrásra készen.
Lesnék minden lélekzetvételem,
vegyelemznék anyatej-ételem,
Istent, szent Antalt kérnék érettem
és nem lettem volna soha fészületlen.
Bűszkén vigyáznák léptem, űgetésem,
futásom, játékom és minden kérésem.
Morzsolnak tengerim, hámozniák burgonyám.
. . . Így, mint ember, mindentől elcsatem,
gyerekkorom nem volt, ifjuságom cipelem reményesetten.
Gyenge a táplálékom és gyenge tőle testem,
a nehéz igától nem heverhetek restem.
A ló mellett, az istállón töltöm minden estem.
A földnek adtam erőm és most erőnyesetten
se ló, se remény,
se testem, se estem.
Tőlem mindent elvettek
és még kérdéseket tettek:
Mért is vagyok szomorú én ? !

Lőrinc Péter fordítása

A Szovjetunió külpolitikája

Az 1914—18-as világháború megrázkódtatta a világot, de ez a megrázkódtatás nem volt oly mélyreható, hogy megszülethessen az új világ. A világ képe azonban megváltozott.

1914 előtt a tőkés államok külpolitikája aránylag egyszerű volt. Csak a nemzeti és imperialista célok szerint igazodott. De a múlt háború után két, azelőtt nem létezett tényező jelentkezett. Egyrészt a világ egyhatodán a munkásállam; másrészt a fasiszta parancsuralmak. A tőkés államok külpolitikájának irányításában nagy szerepet kapott a világnézet. Az uralkodó osztályok külpolitikáját már nemcsak nemzeti és imperialista célkitűzések vezetik, hanem a szűkebb tőkés *osztályérdek* is

Az elmaradt és fejletlen cári birodalomban született meg a munkásállam, a fejlett iparú nyugati államokban pedig ellanyhultak a buzogó erők. A tőkés országoktól körülvevő munkásállamban megindult a jövő társadalmának építése. Ennek a merőben új berendezésű államnak külpolitikája szükségszerűen a békepolitikája, (csak békében lehet építő munkát folytatni) összefogás a világ munkásmozgalmával (csak így lehet az új rendszert megővni a tőkés államok beavatkozásától és aztán megerősödve előmozdítani magát a munkásmozgalmat!); végül — és ez a Szovjet Unió külpolitikájának alapvonala, — az imperialista államok és érdekesoportok közt főnnálló ellentéteken való egyensúlyozás, megakadályozva az összefogást a Szovjet Unió ellen, olyan állam ellen, ahol a forradalmi munkásmozgalom államhatalommá erősödött. Ezt a három szempontot, de különösen az utolsót kell mindenkor szem előtt tartanunk, ha a Szovjet Unió külpolitikáját bíráljuk, vagy magyarázzuk

Tény, hogy ma a világ két, alapjában ellentétes táborra oszlott. Az egyik a tőkés államok csoportja, a másik a Szocialista Tanácsköztársaságok Szövetsége (ez a Szovjet Unió hivatalos neve). Mi sem lenne természetesebb, mint hogy a tőkés államok összefognának a munkásállam ellen és azt közös erővel legyűrnék. Ez az elgondolás nem új. Először Hoffmann tábornok, a német vezérkar egyik háborúalatti főnöke vetette föl az ötletet és tett is ilyenirányú ajánlatot az Antantnak még 1917-ben. De elutasították ugyanazon oknál fogva, amiért máig sem tudott a tőkés világ egy ilyen „életmentő“ összefogást létrehozni. Ez az ok az imperialista hatalmak között főnnálló ellentétek áthidalhatatlansága. Találóa mondta Vladimir Iljics 1921-ben: „Nem három évig, de három hétig sem állhatott volna fenn a tanácskormány, ha nem lennének az imperialisták belegabalyodva az egymás közt főnnálló ellentétekbe.“ Az idők folyamán egyes kormányok kísérleteztek ugyan összefogással, vagy egyenesen fegyveres és egyéb beavatkozással de éppen azért, mert képtelenek voltak a sikerhez műhatatlanul szükséges egyetemes összefogást létrehozni, nem érhettek el maradandó eredményt. A Szovjet Unió pedig úgy belpolitikailag, miőt külpolitikailag egyre jobban fejlődött és erősödött.

Eleinte a tőkés államok egy része és pedig a háborúban győztes hatalmak, ezek közül is főképp Anglia, amelynek a legtöbb veszteni valója van, beavatkozási háborúkkal, majd gazdasági blokáddal akarták megsemmisíteni a Szovjet Uniót. Azután a közvetett zavarások korszaka következett: az el nem ismerés. A keleti óriásbirodalom erősödésével megjött az elismerés is. A tőkés államok politikája a munkás állammal szemben ennek megerősödésével párhuzamosan változott. Beavatkozási háborúk helyett támadást kizáró szerződéseket kötöttek vele, majd a fasiszta államok támadó politikájának ellensúlyozására katonai szövetséget is.

Németország volt az első állam, amely 1922-ben fölvette a Szovjet Unióval a diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatokat. Hogy Anglia hatalmi túlsúlyát fékezze, a Szovjet Unió a béke-

szerződések által kifosztott országok mellé állt. A Népszövetséget ezidőtájt a szovjet politikusok, „az imperialista rablógyilkosok szövetségé”-nek nevezték, amelynek éle a Szovjet ellen irányult és célja a háborúban vesztes államok sakkbantartása volt. A harc nyíltan, vagy burkoltan a világ felét hatalmában tartó Anglia és szabadságukért küzdő, vagy szabadságukat féltő népek bástyája, a Szovjet Unió között folyt és folyik ma is.

Amikor Németországban a nemzetközi nagytőke, de főképp Anglia segítségével győzött a fasizmus, a nemzetközi helyzet megváltozott. A Szovjetellenes háborúnak most Németország lett a zászlóvivője és ehhez alkalmazkodott a szovjet külpolitika is.

A Szovjet belép a Népszövetségbe, mert, mint Sztalin akkor mondta: „Németország, Olaszország és Japán kilépésével, vagy talán éppen ezért, a Népszövetség, ha egyelőre győnge is, de alkalmas fegyver lehet a béke megvédésére.” Mit tett a szovjet kormány a Népszövetségen belül? Minden lehető, hogy a kitöréssel fenyegető háborút elodázza és a támadókat leálcázza. A kollektív biztonság eszméjének alapját az 1933-as török-román-jugoszláv-görög-szovjet támadást meghatározó és kizáró egyezmény képezi. De, mint már cikkünk elején említettük, a helyzet 1914 óta megváltozott. Az uralmon levő osztályok külpolitikáját, tehát a háborút és békét, most már nem csak az imperialista törekvések vezetik, hanem a szűkebben vett osztályérdekek is. Ezek pedig nem engedhették meg, hogy a munkás állam legyen a béke hivatalosan — tehát a részükről is — elismert képviselője, nem engedhették meg, hogy az országok és népek egymásközi viszonyában a béke és kölcsönös megértés elve győzzön. Ezért semmit sem tettek, hogy komolyan megakadályozzák a békét fenyegető terjeszkedéseket. Azt remélték ugyanis, hogy sikerülni fog az „Antikommunista tengelyt” állandó engedményekkel a munkásállam felé irányítaniok. Éppen ezért minden alkalmat megragadtak, hogy ezeket az államokat állandó visszavonulásaikkal bátorítsák. A francia népfront kormányokat előbb belpolitikailag lehetetlenné tették, majd azok megbuktatása után a francia külpolitikát teljesen a City uszálvához kötötték. A spanyol háború, majd utána München nyilvánvalóvá tették, hogy az angol külpolitika — és ez pillanatnyilag a nemzetközi nagytőke érdekeinek kifejezője — minden befolyásával a tőkés országok szovjet ellenes egységfrontjának nyélbeütésén fáradozik, és azon, hogy Németországot háborúba sodorja a Szovjet Unióval. Ezekután a szovjet kormány számára, ha célja valóban a béke, saját határainak és érdekeinek megóvása és a kisépek oltalmazása, nem maradt más hátra, mint Németországgal megegyezni és így lehetetlenné tenni a brit merkedéseket. A fegyver visszafelé sült el. Nem az angol világbirodalom az, amely távolmaradt a leszámolástól, hanem a Szovjet Unió és vele együtt még az összes kis államok is.

Anglia és Franciaország anyagilag felkészültek a háborúra. Azonban képtelenek annak megadni a tömegek által elfogadható erkölcsi alapját. Egyre nyilvánvalóbbá válik a most folyó háború csupasz imperialista jellege. Ebben csak a fegyvergyárosok és a hadviseléssel kapcsolatos ipari tőkésék keresnek. A széles

tömegek; a parasztság, munkásság, kispolgárság csak a szenvedő fél. Nekik nem a háború az érdekük, hanem annak minél gyorsabb befejezése, a béke. És ma, mint a mult folyamán eddig mindig, azt tapasztaljuk, hogy a szovjet kormány külpolitikai vonala mindenben fedi a kis népek és kis emberek érdekeit.

A szovjet külpolitikája egységes és egyenes vonalú egészet képez. Csak a zavaros fejű és saját elképzeléseikbe szerelmes újságírók beszélnek törésekről és köpönyegforgatásokról, mert a dolgok mögött nem látják azok velejét, mert képtelenek az eseményeket mozgásukban fölfogni. Számukra a mai francia kormány ugyanaz, mint az 1936-os népfront kormány, a francia, vagy angol demokratikus szabadságok ma is léteznek, holott már rég halottak és Hitler ma is háborús gyűjtogató.

A viharosan egymásra torló események azonban halomra döntötték az újságírás sarzsijai és közkatonái szilárdnak hitt kártyavarárt és most más híjján nem a valódi okot, a mai profitra éhes termelést és társadalmat teszik felelőssé a háborúért, hanem éppen azt a hatalmat, amelynek köszönhető, hogy a háború még nem vált világháborúvá és hogy a valódi háborús uszítók leplezetlenül állanak a világ dolgozó népeinek közvéleménye előtt.

Iványi János

Világszemle

Majd három hónapja folyik már az új imperialista háború. A világ legnagyobb államai állnak harcban, és a kisebb semleges államok helyzete napról-napra válságosabbá válik. Molotov a ferradalom 22-ik évfordulója alkalmával mondott beszédében a nemzetközi helyzettel foglalkozva szemlét tart a világ semleges és háborúzó államai fölött és megállapítja, hogy az emberiség fele immár az imperialista háború kínjait szenvedi át.

Kerek számban egyezer millió ember áll harcban. Az emberi kulturát ismét katasztrófa fenyegeti, az ember állattá süllyed és vad öldöklő géppé változik. Ha nem emelnok gátat az új világégés elé, az emberiségre a legrettenetesebb nyomor, szellemi elcsestség vár.

Napról-napra olvasunk újságjelentéseket diplomáciai harcokról, böngészünk statisztikákat elsüllyesztett hajókról, lelőtt repülőgépekről és az emberek többsége, ha megkérdeznék, tudja-e miért folyik ma tulajdonképen háború, nem tudna válaszolni. Az, amit az angol alsóházban mondanak és amit naponta hallhatunk az angol-francia rádiókban, nem elégíti ki az embereket. Mindenki érzi, hogy itt valami más oknak kell lenni. Nem lehet magyarázat a nemzeti szocializmus elleni keresztés háború. Anál is inkább, mert az angolok ideális demokrácia-védelmé nagyon későn kezdődött. Joggal tethjük fel a kérdést, miért nem szállt síkra Anglia már Ausztria, vagy Csehszlovákia megtámadásakor az európai biztonság és nyugalom megvédésére? Akko-

riban az egész európai sajtó bizonygatta, hogy ezeknek a kisállamoknak eleste miatt nem kockáztathatja Anglia a saját és az egész világ biztonságát. A világ haladószellemű elemei már akkor követelték, hogy erélyesebb lépéseket tegyenek az általános biztonság érdekében. A spanyol polgárháború idején Akkor, amikor tényleg menthető lett volna még a demokrácia. Amikor a demokrácia még életlehetőségeket jelentett. És éppen angol-francia részről diszkreditálták legjobban ezeket az eszméket. Nevetségesen hat a lordok mai erőlködése, hogy a világ közvéleményét meggyőzzék demokratikus szándékaikról. Keserményes és savanyú ez az angol-francia „demokráciáért folyó harc,” mint a felmelegített langyos kávé.

A békeközvetítések eredménytelenek maradnak. Az elutasítás éppen a „békéért” harcolók részéről jön. Csodálatos, hogy akik a világbékéért szállnak harcba, — elutasítják a békét. Vagy talán nem is olyan csodálatos, ha úgy vesszük, hogy az ő békéjükét. Számtalan nép nyögné ezt a békét. Rengeteg ember megint elveszítené otthonát, munkáját, családját, jövőjét. A térképen meghúzott új határvonal milliók életét, reménységét húzza keresztül. A világháború és a békeszerződések egyszer már megmutatták . . .

Az európai háború tulajdonképpen még nem kezdődött el. A Maginot és Siegfried-vonalak erősen tartják magukat. Az eddigi frontjelentésekből kivehető, hogy a nyugati szövetségesek egyelőre nem is gondolnak nagyobb offenzívára. Az angolok úgy vélik, kétvállra fektethetik Németországot akkor is, ha zár alatt tartják a német partokat és lehetetlenné teszik az utánpótlást úgy nyersanyag, mint élelmiszerek tekintetében. Hatalmas hajóhadukkal ezt könnyen elérhetik. A német hadihajók cselekvési körét máris a minimumra csökkentették. Egyedül a tengeralattjárók érnek el még itt-ott sikereket.

Nem zárhatja el azonban Anglia Németországot kelet felől. És ezért folyik ma legerősebben a diplomáciai küzdelem Oroszországon kívül a Balkán, de leginkább a Duna vonala a német nyersanyagutánpótlás útja. Ha az angoloknak sikerül ezt a vonalat kezükbe venni, nagy csapást mérnek a német gazdaságra. London balkáni politikájának jelei már mutatkoznak. Az első lépés, a Törökországnak Anglia-Franciaországgal megkötött szerződése. Annak ellenére, hogy a törökök Moszkvával tárgyaltak és látszat szerint az oroszokkal szemben végeztek diplomáciai manővereket, a szövetségesekkel megkötött szerződés után a németek reagáltak legérzékenyebben.

Törökország nemesak a balkáni kérdés kulcsa, hanem elsőrendű szerepet visz a kisázsiai országok tömbjében is. A balkáni blokkal párhuzamosan folyik a kisázsiai blokk kiépítése. Ha sikerül úgy egyik, mint másik, akkor a „semlegesség” tulajdonképpen az angol imperialista politika érdekében történő felfejlődést jelentene Németország ellen. Németországnak a fenti elgondolás szerint más útja nem marad, mint teljesen kiszolgáltatni magát Oroszországnak, vagy behódolni. Mindkét esetben bukik a nemzetiszocializmus

A kérdés most az, vajjon engedi-e Anglia, hogy Németország a Szovjet kezébe kerüljön? Vagy helyesebben: megengedi-e a német nagytőke, hogy erre kerüljön a sor?

Németország minden bizonnyal nem nézi majd tétlenül az ellene folyó gazdasági tevékenységet. Ha a nyugati gátat nem is tudja átszakítani, erősen ellentáli majd keleten. Minden erejével azon lesz, hogy a Balkán gazdasági felkészülődése ne járjon sikerrel. Most csak az a kérdés, milyen mértékben lehetséges a balkáni államokat egy ilyen célkitűzésű tömbbe tömöríteni, meddig megy el London programja megvalósításában, és milyen eszközökkel reagál majd Németország?

A balkáni blokk ezenkívül még más hatalmak érdekvonalába is esik. Olaszország erősen dolgozik azon, hogy a blokk az ő befolyása alá kerüljön. Ha ez sikerül, az angol-francia érdekek új vetélytárrsal állanak majd szemközt. Ez ugyan nekik sokat nem jelent, legföljebb pár milliárd kölcsönt, esetleg északafrikai gyarmatokat, aminek ellenében Olaszország hajlandó lesz lemondani balkáni pozíciójáról.

★

Két hatalmas világbirodalom őrizte meg akciószabadságát. Az USA és a Szovjetunió.

Az Egyesült Államok egyelőre kihasználja a háborús konjunktúrát. A harcban állóknak megnyitotta gyárait és nagy tételekben folyik az üzlet. Magától értetődik, hogy a módosított semlegességi törvény egyedül a szövetségeseken segít Németország képtelen kihasználni az amerikai lehetőségeket. Az Atlanti-óceán angol kezekben van. Amerikai hajók nem vállalkoznak fegyverszállításra.

Nem csak Németország került hátrányos helyzetbe az új amerikai törvénnyel, hanem Japán is. A japánok ugyanis hitelre vásároltak. Az új törvény pedig kimondja, hogy csak készpénz ellenében lehet fegyvereket eladni. Japánnal kínai érdekeltiségei miatt különben is feszült viszonyban áll az USA. A japánok elégedetlenségét csak fokozta az új semlegességi törvény. Úgy látszik Washington be akarja törni a japánok derekát, hogy így saját távolkeleti érdekeltiségeit biztosítsa és egyben imperialista céljai szolgálatába vonja Tokiót.

A Szovjetunió azonban résen van. Az események távolkeleten USA-val a háttérben ugyanolyan irányt vettek, mint a münchen előtti Európában. Ütköző-állam itt Japán lenne. Őt szeretnék az amerikai imperialisták a Szovjet ellen indítani, hogy Kínában teljesen szabad kezet nyerjenek.

★

A Szovjetunió Nyugatukrajna és Fehéroroszország visszacsatolása óta erősen dolgozik, hogy a kialakulóban lévő imperialista háború ne érje készületlenül. Elsősorban is határainak biztosítását akarja maradéktalanul elintézni. A balti államokkal kötött szerződéseit már érvénybe lépték. Vörös csapatok szállták meg a kijelölt pontokat és új hadi-bázisokat építettek ki. Finnországgal folytatott tárgyalásai eddig még nem végződtek eredménnyel. A svéd és angol tőke ellentállásra buzdítja a finneket.

Az eddigi megbeszélések nem a Szovjet, hanem a finnek miatt szakadtak meg.

Molotov nagy beszédében annakidején felsorolta mindazokat az ajánlatokat, amelyeket a finneknek tettek. Ezek az ajánlatok, ha tekintetbe vesszük, hogy bármelyik pillanatban megindulhat a támadás Oroszország ellen, nagyon is indokoltak.

A finn kérdés még nincsen elintéztve. Hogyan oldják meg az oroszok, ma még bizonytalan. Finnország uralkodó körei egyelőre még biznak abban, hogy a Szovjet békeelvéivel ellentétben állana az ország megtámadása és erre hamarosan nem kerülhet sor.

Molotov beszédében célzást tett a fekete-tengeri kérdésre is. Egyes lapok írják, hogy az északi problémák megoldása után a Balkán kerül sorra. Szinte biztosra vehetjük, hogy az oroszok nem hagyják ki a feketetengeri, illetve balkáni államokat sem országuk biztosítására megindított akciójukból. A balkáni semlegességi blokk Oroszországot is érdekli. Ha nem is közvetlenül, de közvetve ő ellene is felhasználható Románia és Magyarország tudvalevőleg, az oroszok Lengyelországba való bevonulása után felvetették a balkáni — dunai blokk gondolatát. Most is leginkább Románia sürgeti a kérdés minél előbbi elintézését. Érthető, Romániának van a legtöbb veszténivalója.

Besszarábia és Dobrudzsa kérdése még nem nyert elintéztést, csak halasztást. Lehetséges, hogy a finn kérdés után csakhamar balkáni problémákkal foglalkozik majd a világsajtó.

Bulgária határozottan közeledett Oroszország felé az utóbbi időben. A megélenkült diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatok erről tanúskodnak. Érdekes tünet az is, hogy újabban az „Izvesztija“, szovjet lapot kormányrendeletre terjeszthetik Bulgáriában.

★

A szovjetellenes európai harcok lehangosabb vezére Olaszország. Németországban megtiltottak minden szovjetellenes propagandát, sőt az egyes, antibolsevista lapokat betiltották. A vezérszerep tehát Rómának jutott.

Az októberi forradalom 22-ik évfordulója alkalmával, a Komintern kiadta szokásos proklamációját a világ összes népeihez. Ezt a felhívást ebben az évben fokozottabb érdeklődéssel fogadták a nemzetközi sajtóban, mint más alkalmakkor. Annak ellenére, hogy az idén sem volt enyhébb hangú, sokkal jobb fogadtatásra talált egyes államokban, mint az előző években.

Az angol és francia sajtó kiemeli, hogy a proklamáció a német kapitalizmussal szemben is épp olyan erős kifejtéseket használ, mint az angolokkal szemben. A németek pedig annak örültek, hogy az angol nagytőkét is éppúgy támadja, mint a németet. Csak az olasz sajtó kelt ki élesen.

A „Giornale d'Italia“, mint a kormány félhivatalosa éles támadást hoz Gayda tollából a Komintern ellen. Gayda többek között megemlíti, hogy Olaszországot nagyban veszélyezteti a kommunista propaganda munkája, mert leginkább ő van kitéve

„romboló“ hatásának. „Először is tisztázni kell — írja —, hogy milyen viszony van a Komintern és a szovjet kormány között? Úgy látszik, hogy a kettő egy és ugyanaz. Ez azt jelenti, hogy a Moszkva és Berlin közötti szerződés nem végeleges és a szovjet kormány mögött tulajdonképpen a romboló tevékenységet folytató kommunizmus rejtőzik.“ A továbbiak során Gayda csodálkozik a Szovjetunió logikátlan magatartása miatt. Hogyan lehetséges az, hogy épp a Szovjetunió mennydörög legjobban a kapitalista államok ellen és közben egyike a leggazdagabb országoknak?

Kissé furcsán hangzik ez egy híres közíró tollából, akinek tisztában kellene lennie az egyén és az állam gazdagsága közötti különbséggel. No meg hát nem éppen a legjobb szovjet-ellenes propaganda a Szovjetunió gazdagságát emlegetni.

Érdekes, és minden bizonnyal az olasz kormánykörök álláspontját fedi Gayda cikkének a balkán-kérdéssel foglalkozó része. „A Komintern proklamációja éles ellentétben van a Szovjet dunai és balkáni politikájával. Olaszország magatartása megakadályozza a háborút, Oroszország kiterjeszti azt . . .“ A cikk hangja arra enged következtetni, hogy egyedül Olaszország védheti meg a balkáni államok semlegességét. Mindenesetre figyelemreméltó, hogy az olasz politikai körök is számítanak a Balkánon Oroszországgal találkozni.

Szubotica, 1939. november 20.

Szántó Árpád

Könyvszemle

Michail Solochov:

Új barázdát szánt az eke
(Prager-kiadás)

M. Solochov a jelenkori szovjet-orosz regényírók egyik legkiválóbb alakja, nevét a „Csendes Don” regényével tette világhírűvé. Míg a „Csendes Don” a világháború és az azt követő polgárháborúk hősi kerának remekbe foglalt leírása, addig az „Új barázdát szánt az eke” a parasztgazdaságok kollektivizálásának szocialista realizmussal megírt örök értékű regénye. Annyi élet, annyi emberi jó és rossz tulajdonság jut itt kifejezésre, hogy az olvasó sokszor úgy érzi, nem is regényt olvas; leírásuk ugyanis a legapróbb részletekig valóságos és megkapóan érdekes.

A győzedelmes forradalom után, majdnem tíz esztendőn keresztül igyekeztek oltakartani a világhá-

ború és polgárháború pusztításait és az orosz faluban is hozzálátnak az új termelési mód — a kollektivizálás — alkalmazásához. Bármennyire is haladó, nagyperspektivákat kibontakoztató legyen is ez az új termelési mód, a falu pároszttságában, osztálytagozódásának megfelelőleg pártfogásra, illetve ellenzésre talál. Az osztályharc a forradalom után is tovább folyik a falun, csupán új formákat nyer; az elnyomottak veszik kezükbe a termelés irányítását a politikai hatalommal együtt, viszont a régi rendszer kiváltságosai — a zsíros parasztok, kulákok — az őket segítő középparasztok egy részével megragadnak minden alkalmat a szociális építés megakadályozására. Ezért következik be a kulákok száműzetése olyan messzi vidékre, ahol hecsületes munkával új életet kezdhetnek, miután osztálykiváltságaitól végrelesen megfosztva minden összeköttetésüket elvesztik régi falujukkal. Szellemük

ugyan részben még ott marad s néhány középparaszt magántulajdon imádatában nyilvánul meg; nekik is bár 100%-os érdekük a kollektivizálódás — mezőgazdasági gépeik és állataik hiánya folytán — szellemi kapcsolataik az új rendszerrel még nem olyan erősek, hogy ezeket a maradványokat le is tudnák magukban küzdeni.

Az új rendszer elleni összeesküvés tovább folyik a regény első scenáitól az utolsóig a volt kozák tisztek személyében, akik az események folyamán tapasztalhatják, hogy az ő idejük lejárt s az élő valóság erősebb az ő kétes értékű ígéreteiknél. A legnagyobb csalódás akkor éri őket, amikor a kezdeti túlkapasok és a kulák agitáció folytán elégedetlen parasztok Sztalin nyílt levele után frontot változtatnak. „Megszédülve az eredményektől” így kezdi levelét és felsorolja — súlyos kritikával illetve — az elkövetett hibákat, mint a kollektivizálás gyermekbetegeit, de egyben megmutatja az utat is azok jóvátételére.

Az első évi vetőmag beszolgáltatás nagy nehézségeket okoz az új kolhozoknak s igazi önfeláldozás és proletár türelem kell ahhoz, hogy a kulák propaganda által felizgatott tömeget úgy fékezze meg, hogy ebből minél kevesebb kár hárujon a köre; de még nagyobb munkára, heroizmusra van szükség akkor, amikor a kellő fegyver és öntudat híján a szántást rosszul és lassan végző csoport munkateljesítményét kell felfokozni.

Davidov párttag, városi munkás, aki a fegyelmet és áldozatkészséget az ipari újraépítés frontján sajtóította el, a legnagyobb szellemi s ha kell fizikai munkateljesítményekre képes; odaáll az eke szarvához és bár soha nem próbálta, de felszántja azt az egynegyed hektárt, amely a napi átlag munkateljesítménye kell hogy legyen ehhez a munkához szokott földművesparasztoknak.

Nagulmov szintén párttag, falusi

paraszt, akit a polgárháborúban kifejtett hősiessége juttatott a párba; lelkesedése nem kisebb ugyan Davidovénál, de cselekedeteiben hiányzik a megfontoltság és előrelátás; s megdöbbenés nélkül, meggondolatlan inzultsuai miatt egy időre ki is zárják a pártból.

Jakob Lukics középparaszt a tiszteli konspiráció eszköze, szolgálatait felajánlja ugyan a kolhozoknak s látszólagos működésével megszerzi a vezetőség bizalmát, de minden cselekedetében szabotál. Lakásán rejtgetti az összeesküvők vezetőit, akik végül lerongyolódva, bezúllva neki is már csak terhére vannak. Még számos élethű alakja van a regénynek, akik együtt kiegészítik az orosz falu képét 1930-ban a kollektivizálás első esztendejében.

Ki kell még emelnünk azt a gyönyörű nyelvet, amellyel a szerző helyenként, egyenesen olkápáztatja az olvasót: leíró művészetének ezen erőnye még csak értékesebbé teszi ezt a kiválóan tehetséges orosz írórt.

Tamás Aladár fordítása szépségében méltán társul az eredeti mellé.

Antonovics Dezső

*

Urbán Milo: Az élő ostor

Az élő ostor, a háború, ma ismét suhog az emberiség egy részének meggörnyedt hátán. Minden suhintása vér és vérnyomor és boldogtalanság... két kis kötetben mennyi szerencsétlenség! A könyv elég későn (szlovák nyelven 1927-ben jelent meg) került Szlovákia Rezső fordításában a magyar közönség elé, de még mindig elég korán, ahogy tiltó szavát felcsempelje az októberi észirózás forradalom sárhataposása ellen.

Az élő ostor megújító suhogását csak kis területen mutatja be Urbán.

Ráztok árvaemgvel kis falu, szegény szlovák nép lakia. Ebből a kis faluból vetíti ki fényezőróját a háborús évek sűrű sötétiségére,

hogy az alakok annál élesebb körvonalakban vonuljanak fel a háború poklának színpadján.

Tulajdonképpen egy riportregénnyel állunk szemben. Ráztok az események színhelye. Azonban bármely községet a volt Felvidéknek, de tűlzás nélkül állíthatjuk, a volt Magyarországnak behelyettesíthetjük Ráztok helyére és mindegyik község lakossága magára ismer. Igen, a háború a hinterlandban így folyt le és amikor a háború fejelemét a nagy nyomor és mérhetetlen szenvedés szíveszítette, szaladt mindenki a falvakból, aki csak valamiben is hozzájárult a háborús nyomor növeléséhez.

A tudatlanságban tartott lakosság még nem tudott mit kezdeni a szabadsággal. Minden község egyedül intézte el a maga szabadságának kivívását, mely abból állt, hogy kiverték a csendőröket, megverték, vagy agyonütötték a hatóság képviselőit, kifosztották a falusi zsidóbótos üzletét, kiitták a megtalálható alkoholt mennyiségeket és néhány napig élvezték a nagy szabadságot, mely abból állt, hogy nem volt hatóság.

Az utat, melyet Ráztok Koreny András a csúnyán összeszabdalt, megnémült hadirokkant hatatársától, 1917 tavaszától a forradalomig megtett, írja le Urbán. Nem tesz hozzá és nem is vesz el semmit az eseményekből. Riportot ír.

A regény hőseit nem hatja át semilyen szabadság vágy, vagy valami forradalmi elgondolás — az egy Hlavait kivéve — de nála is csak egész halvánv vonásokban. Az embereket nem is vezeti senki. Az élő ostor, a háború hajtja, űzi őket a mindent lerázó, forradalmi vitustáncba. Nincs a tömegeknek vezetőjük és a tömegeket is csak egy vágy kergeti. Legyen vége ennek a leírhatatlan és tűrhetetlen nyomornak, éhezésnek, pusztulásnak. Azt se tudják kiért és miért van mindez?

A jegyző, Okoliczky, a rekvirálásoknál, újabb bevonulásoknál a nazára hivatkozik, de ez a szó csakhamar elkopik és a szarvasmarhák elszállításánál a parasz-
töcök már ellenállnak, egész kis lázadás lesz a dologból. Kramár Mátyás, ez az óriás tót paraszt, aki a hatóságokat tűzön-vízen keresztül szolgáló kisbíró, a később „megtért” Kurnyavát trágyaléban fűrosztotta meg, egészen őszintén válaszolt Okoliczkynek: „Az én teheneimnek a haza nem adott enni.” A könyvet Urbán friss ütemben írta meg. Gördülnek az események és a cselekményekben van logika, a háborús évek logikája, mely kizökkentette az embereket életük sodrából.

A forradalom készületlenül találta nemcsak a szlávokat, de a magyarokat is. A „hatóságok” a legmagasabbak épp úgy, mint a falusi kis jegyzők mint a pelyva a szélben szóródtak: szét és hogy még ilyen Hlavai is csak kevés volt, az is a rendszer kíméletlenségét mutatja. Az őszirózsás forradalomnak volt ereje a kíméletlen kezekből az ostort kicsavarni, de nem volt elég felkészültsége ezeket a kezeket örökre úgy megnyomorítani, hogy soha többet az ostort meg ne foghassák. Ha volt volna az őszirózsának, úgy ez volt a legnagyobb bűne és az élő ostor megint suhog és a görnyedt hátú emberiség fejét nyaka közé húzva érzi a hátán vérbarázdát szántó kíméletlen ütéseit. Mikor fog ez az ostor ez áldatlan kezekből örökre kihullani?

Urbán, 23 éves korában írta meg Az élő ostort, azóta sem alkotott nagyobb művet, pedig az élő ostor további nagy művekre jogos ajánlás lenne, csak egy lépést kellene előre tenni és ez az egy lépés jelentené egyben a további nagy alkotások lehetőségét. Ez a lépés: Az élő ostort suhogatók ellen küzdők sorába felzárkózni.

REI

IDEGEN SZAVAK MAGYARÁZATA :

A grár = mezőgazdasági	konkurrencia = versengés
akció = tett, cselekedet	klasszikus = remek, eszmei töké-
B lokk = tömb	letességű
bojkott = kiközösítés, zárlat	L ogika = gondolkodás elmélete
bázis = alap, alapzat	M odern = újszerű
C ity = angol magyótűkés városne-	monopol = egyedárúság
gyed	monarchia = egyeduralkodás
D irekt = közvetlen	Maginot- és Siegfried-vonalak =
differencia = különbség	francia és német földalatti erőd-
Drang nach Osten = Keleti kérdés	vonalak
diszkreditálni = hitelét rontani	minimum = a legkisebb
F ilozófia = bölcsélet	Ó ceán = világtenger
feudális = hűbéri	P erspektíva = távlat
fázis = állapot	probléma = kérdés
G arancia = kezeskedés	patriárkális = ősatyai, régi
H interland = mögöttes terület	proklamáció = kiáltvány
heroizmus = hősiesség	R eform = átalakítás
I llúzió = ábránd, valótlanosság	raciónalis = észszerű
inzultus = bántalmazás, megtá-	rekord = csúcs
madás	reagálni = visszahatni
K onspiráció = összeesküvés	riport = tudósítás
kapacitás = teljesítőképesség	S zektor = szakasz
kongresszus = összejövetel, gyüle-	szindikátus = intézőség
kezés	T röszt = vállalkozó szövetségek
konferencia = értekezlet	Z seniális = lángeszű
kartell = szövetekezés	

SZERKESZTŐI ÜZENETEK :

Rajtuk kivülről okokból kimaradtak: Ösz Szabó János no-
vellája: A behívó; A vojvodinai földmunkásmozgalom története,
A munkanélküliség Vojvodinában és Világsemlé c. cikkeinknek
egy részai.

A HID ELŐFIZETÉSI DIJA :

Jugoszláviában:

Egy évre 36.—, félévre 20.—, negyedévre 10.— dinár.

Egyes szám ára 4.— dinár.

Magyarországon:

Egy évre 5.—, félévre 2.50, negyedévre 1.25 pengő.

Egyes szám ára 50 fillér.

Befizető lapunk üres tuloldalán kérjük feltüntetni a küldött összeg rendeltetését

A HID 58.297 sz. postatakarékpénztári csekkszámájára küldje előfizetését a mellékelt befizetési lapon!

Az elmaradt előfizetési díjak a lapot és előfizetőinket egyformán terhelik. Ezért lejáratkor azonnal újítsa meg előfizetését!

Kéziratokat csak a portó előzetes beküldése mellett küldünk vissza. Csak teljes névvel és címmel ellátott kéziratokat veszünk figyelembe. Lapunkban megjelent minden egyes cikkért írója felelős. Levelek és kéziratok Administracija i redakcija HID Subotica, pošt. fak 88. címre küldendők.

„HID“ literarni časopis, izlazi deset puta godišnje.

Odgovorni urednik i izdavač: *Mayer Ottmar*, Subotica,

VII. Kragujevačka 4.